

Čiekurs vasara

INFORMATĪVS IZDEVUMS MEŽA ĪPAŠNIEKIEM ○ 3 (31) 2011

Meža īpašnieki iepazīstas ar koksnes energoresursu izmantošanu Zviedrijā

Foto: A. Karavaičūka

No 10. līdz 13. aprīlim Ziemeļvidzemes reģiona meža īpašniekiem projekta „Koksnes enerģija un ekoloģiski tīras tehnoloģijas” ietvaros bija iespēja doties uz Zviedriju (Norčepingu), lai iepazītos ar Zviedrijas pieredzi atjaunojamo koksnes energoresursu izmantošanā

Vasara ir laiks, kad cenšamies kaut kur aizbraukt un gūt jaunus iespaidus un zināšanas. Tā arī mums, astoņiem Ziemeļvidzemes meža īpašniekiem, bija šāda iespēja. Projekts tiek īstenots ES struktūrfondu 3. mērķa „Eiropas teritoriālā sadarbība” Centrālā Baltijas jūras reģiona pārrobežu sadarbības programmas ietvaros, iesaistoties kopumā sešiem partneriem: no Zviedrijas – Esterjētlandes (Östergötaland) administratīvai pārvaldei un Meža aģentūras Austrumu reģionam, no Igaunijas – Dabas zinātņu Universitātei un Privāto mežu centram, no Latvijas – Vidzemes plānošanas reģionam un Meža konsultāciju pakalpojumu centram, kurš arī organizēja šo braucieni. Īsi par redzēto un uzzināto.

ZVIEDRI CENŠAS DŽIVOT VIDEI DRAUDZĪGĀK

Zviedrijas kopējā teritorija – 41 milj.ha, no tiem mežs aizņem 28,4 milj.ha, tai skaitā, produktīvais – 22,9 milj.ha. Enerģijas ražošana no atjaunojamiem resursiem šobrīd ir 31,7%. Līdz 2020.gadam to plānots palielināt. Zviedrijā enerģijas ražošanai izmanto: sikkoksni no kopšanas cirtēm, celmus un cirsma atliekas. 45% no ikgadējā ciršanas apjoma tiek izmantoti enerģijas ražošanai. Pelni tiek atgriezti atpakaļ mežā, izmantojot mēslošanai. Piegādātājiem par enerģētisko koksni maksā par KW stundām. Norčepingā ir izstrādāts enerģijas ražošanas plāns 2009. – 2030. gadam. Tajā plānots palielināt enerģijas ieguvu no atjaunojamiem resursiem par 30%.

Meža resursu izmantošana enerģijas ražošanai ir ieguldījums klimata izmaiņu mazināšanas procesam. Zviedrijas meža aģentūra piedalās politikas veidošanā, normatīvo aktu izstrādē un rekomendāciju sagatavošanā. Politikas veidošanā iesaista dažādu interešu grupu pārstāvjus, tas notiek demokrātiski.

Brauciena laikā visinteresantākie šķita apskates objekti, par tiem īsumā.

PRIVĀTĀS KOMPĀNIJAS LINKÖPINGS SKOGSTJÄNST AB IZCIRTUMS

Apskates vietā izcirsti 15 ha no piederošajiem 350 ha. Cirtes pārpalikumi (zari, galotnes) tiek ievākti tūlīt pēc kalcirtes, lai pēc iespējas ātrāk varētu uzsākt augsnes sagatavošanu jaunaudzē atjaunošanai. Jo ilgāks laika posms starp cirsma un tās atjaunošanu, jo garāka būs zāle... (loģiski). Svarīgi atstāt mirušos kokus – bioloģiskajai daudzveidībai.

Savāktie atlikumi tiek transportēti līdz ceļmalai un krauti kaudzēs (8 – 12 m attālumā viena no otras). Lai pasargātu no mitruma, kaudzes mēdz pārsegt ar īpašu materiālu, kas ražots no papīra, plastmasas un stikla šķiedras sajaukuma. Ja laika apstākļi ir labvēlīgi, kaudzes nepārsedz vispār. Protams, papīrs būtu dabai draudzīgāks, taču arī dārgāks. Igaunju grupa izteica ideju par iespēju lietot biodegradablu plastmasu kaudžu pārsegšanai.

Cirsma atlikumu savācējkompanija norēķinās ar zemes īpašnieku par koksni atkarībā no saražotās bioenerģijas apjoma megavatos. To aprēķina apkures stacijas.

Maksa par 1 MWh ir izrēķināta katram konkrētajam reģionam un paliek nemainīga visu gadu. Pašreizējā cena Norčepingas apkārtnē par 1 MWh ir 35 SEK. Jārēķinās, ka 1 – 1,1 m³ šķeldas saražos aptuveni 1 MWh enerģijas. Tomēr atlikumu savācējs ietur arī maksu par saviem pakalpojumiem.

(Turpinājums 10. lpp.)

ŠAJĀ NUMURĀ:

JAUNUMI

- Kādu ES atbalstu var piemērot mīstraudzēm
- Palielinājies plānotais ciršanas apjoms
- Ko darīt, ja klimatisko apstākļu dēļ cietuši stādījumi?

2. - 3. lpp.

SAIMNIEKOJAM MEŽĀ

- Par vienu sakoptu vietu vairāk
- Latvijas meža īpašnieks saņem nozīmīgu balvu

4. - 5. lpp.

AR MEŽU SIRDĪ

- Stāsts par diviem vīriem, kuri visā mūža garumā saistīti ar mežu

6. - 7. lpp.

NOTIKUMU MOZAĪKA

- Meža īpašnieki izvēlējušies sertificēt savus mežus
- Lielākie un interesantākie Meža dienu pasākumi

8. - 9. lpp.

PASAULĒ

- Par atjaunojamās enerģijas ieguvu un izmantošanu Zviedrijā
- Meža veselības monitoringa projekta rezultāti

10. - 11. lpp.

PRAKTISKI PADOMI

- Savvaļas ogas mūsu veselībai
- No savvaļas augiem varam smelties veselību visam gadam

12. - 13. lpp.

PAR MEDĪBĀM UN MEŽA DŽĪVNIEKIEM

- Izdota interesanta grāmata par staltbriežiem Latvijā
- Par meža dzīvnieku postījumiem lauksaimniecības zemēs

14. - 15. lpp.

Vasaras pilnbriedā

Saulgrieži aizvadīti un vasara izgājusi finiša taisnē. Daba mūs ir bagātīgi apveltījusi ar dažnedažādām dabas vēltēm – ej tik un ņem, samaksu nepraso! Mežā un pļāvās var ievākt tējas, ogas un citas meža veltes, kas lieti noderēs ziemā. Kādēļ izdot naudu par to, ko varam dabūt par brīvu?

Prātīgs saimnieks vasarā ar zaģi mežā neiet, tomēr meža īpašumu gan derētu apsekot, īpaši, ja tas atrodas patālāk no jūsu dzīvesvietas. Var gadīties, ka tajā ir iemītinājušies kādi nelūgti viesi, piemēram, bebrī, kurus savlaicīgi nepamanot, var sanākt lielā skāde. Noteikti jāpaseko jaunaudzes, jāpārlicinās, vai tās nebojā kāds kaitēklis. Tā būsiet guvuši divus labumus – pirmkārt, zināsi, kas notiek jūsu meža īpašumā, otrkārt, pastaiga mežā, izbaudot smaržu, garšu un dabas koncertāles harmoniju, atbrīvos jūs no stresa un dos enerģiju un pozitīvas emocijas. Jūlija beigās var jau sākt kopt jaunaudzes.

Gribētu jūs aicināt izmantot iespējas apmeklēt bezmaksas apmācības un seminārus arī vasarā. To ietvaros var apmeklēt Pasaules Dabas fonda demonstrējumu saimniecības, dalīties pieredzē, kā arī diskutēt par videi draudzīgiem meža apsaimniekošanas principiem. Plašāka informācija www.mkpc.llkc.lv.

Savukārt, ja jūs vēlētos dalīties savā meža apsaimniekošanas pieredzē un jūsu mežā ir redzami dažādi interesanti meža apsaimniekošanas piemēri, aicinām pieteikt savu dalību meža demonstrējumu projektā, sazinoties ar mūsu nodaļu darbiniekiem.

Lai jums izdodas izbaudīt vasaru!

Ar cieņu,
Sarmīte Grundšteine

Kas jāņem vērā, ja pēc vējgāzēm vēlamies veidot mistraudzes?

Rakstot ES atbalsta projektus nākas saskarties ar daudziem praktiskiem jautājumiem. Katrs meža īpašnieks nāk ar savu konkrēto situāciju, bet man ir jāsaprot, kā tas saistās ar nosacījumiem ES atbalsta saņemšanai. Ir gadījumi, kapēc atbildes ir jāvērsas Zemkopības ministrijā.

Madonas un apkārtnē no vados pagājušajā rudenī bija un vēl šobrīd ir aktuāla projekta sagatavošana meža atjaunošanai pēc vējgāzēm un snieglauzēm Lauku attīstības programmas 2007.–2013. gadam pasākuma “Mežsaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana ugunsgrēku un dabas katastrofu radīto postījumu vietās” ietvaros. Turpmāk pievērsīšos vairākām tipiskām situācijām un atbildēm uz jautājumiem, kas varētu interesēt arī citus projektu pieteicējus.

Meža īpašnieks projektā ir paredzējis, ka visa vējgāzes platība 2012. gada pavasarī tiks atjaunota maksliģi, stādīt egles un bērza mistraudzi. Tomēr dabā jau gada laikā bieži vien ieaug tādas koku sugas kā bērzs un apse, līdz ar to tik daudz koku stādu vairs nevajadzēs pirkt. Kā tiks vērtēts projekts? Vai meža īpašniekam būs jāpērk tieši tikpat daudz stādu, cik bija paredzēts, sastādot projektu meža apsaimniekošanas plānā (MAP)?

Mežā tiek atjaunoti izcirtumi arī lielās platībās, kur mijas uzkalni ar lejām. Privātie meža īpašnieki vēlas stādīt priedi un bērzu mistraudzē (lejās, kur ir mitrs – bērzu, uzkalnos – priedi vai egli). Paredzēts, ka priede tiks stādīta 75% un bērzs 25% platībā. Arī šajā situācijā meža īpašnieks plāno, ka mitrajās vietās bērzs ieaus pats un tik daudz stādu nevajadzēs. Tāpēc, sastādot projektu, tika plānots mazāks bērza stādu skaits. Lauku atbalsta dienestā (LAD), vērtējot projektu, šo platību noraidīja kā mistraudzi, jo pēc aprēķiniem sanāk, ka priedes stādu skaits pārsniedz 75%, tāpēc audze vērtējama kā monokultūra. Kā šis gadījums sasauca ar MK noteikumu Nr. 748 11. punktu?

Abos gadījumos LAD nevērtē projektus pēc pirktu stādu daudzuma, bet pēc tā, vai tas iekļaujas noteikumu nosacījumos. Un šajā gadījumā atbilstoši MK noteikumu Nr.748. 11. punktam stādīto koku īpatsvaram atjaunotajā mežaudzē ir jābūt vismaz 50%. Bet atjaunojamās mežaudzes sastāvs ir jāparedz (vai nepieciešamības gadījumā jāveic atbilstošas izmaiņas) meža atjaunošanas plānā.

Vēl viens gadījums. Pirms vējgāzes bijusi reta audze, kurru vējš nolauza. Platībā jau

ir dabiski ieaugušas eglītes. Saimnieks vēlas platību papildināt ar bērzu (50%), veidojot mistraudzi. Kāds būs atbalsts – kā par mistraudzi vai monokultūru?

Atbalsta likme būs kā mistraudzei, ja pretendents MAP paredz mistraudzi un ir atbilstošs atjaunojamās mežaudzes sastāvs.

Meža atjaunošanas plānā bija paredzēts stādīt egles un bērza mistraudzi, bet meža īpašnieks nedabūja egļu stādus un platībā sastādīja priedes un bērzus. Vai jāveic grozījumi MAP?

Jā, šajā gadījumā nepieciešams precizēt MAP, jo ir mainīta atjaunojamā koku suga, ko nosaka MK noteikumu Nr.1145 Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas, administrēšanas un uzraudzības kārtība pasākuma “Meža ekonomiskās vērtības uzlabošana” īstenošanai 32.punkts: „Izmaiņas plānā pretendents saskaņo ar Valsts meža dienestu un mēneša laikā pēc saskaņošanas rakstiski iesniedz Lauku atbalsta dienestā, ja paredzēts mainīt atjaunojamo vai ieaudzējamo koku sugu vai pasākumu izpildes termiņu (ja mainīts kalendāra gads) vai tos abus.”

Mairita Bondare,
Madonas – Cēsu nodaļas vadītāja

Meža īpašniekiem pieejamais ES atbalsts

Informācija par LAP pasākumos iesniegtajiem projektiem

Reģionālajās lauksaimniecības pārvaldēs iesniegtais projektu skaits	Pieteiktas attiecināmās izmaksas (LVL)	Pieteiktais publiskais finansējums (LVL)	Kārtā atvēlētais publiskais finansējums (LVL)	Pieejamā publiskā finansējuma atlikums (LVL)	Pieteikts % no pieejamā publiskā finansējuma
“Meža ekonomiskās vērtības uzlabošana” 3.kārtā (04.01.2010.- līdz ir iztērēts kārtā pieejamais finansējums)					
508	1701974	851220	8,000,000	7,148 780	11
“Mežsaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana un preventīvu pasākumu ieviešana” aktivitātē “Mežsaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana ugunsgrēku un dabas katastrofu radīto postījumu vietās” (L226.1) 3.kārtā (07.10.2010.- līdz ir iztērēts kārtā pieejamais finansējums)					
128	316,693		1,000,000	683,306	32

Šobrīd meža īpašniekiem ir pieejams ES atbalsts divās tabulā minētās aktivitātēs. Aicinām meža īpašniekus būt aktīvākiem un izmantot šo iespēju. Informācija, konsultācijas un praktisku palīdzību projektu sagatavošanā un realizēšanā var sniegt LLKC Meža konsultāciju pakalpojumu centra nodaļas. Plašāka informācija un projektu dokumentācija pieejama Lauku atbalsta dienesta mājas lapā: www.lad.gov.lv.

Valsts meža dienests

Valsts Meža dienesta INFORMĀCIJA

Plānotais koksnes ciršanas apjoms piecos mēnešos – lielāks

Pēc Valsts meža dienesta apkopotās informācijas, 2011. gadā līdz 31. maijam meža īpašnieku un tiesisko valdītāju izņemtajos apliecinājumos koku ciršanai uzrādītais plānotais koksnes ciršanas apjoms, ieskaitot 2010. gada nogalē izsniegtos apliecinājumus, kuru darbība sākas no 2011. gada, kopumā ir 13,81 milj. kubikmetru. Tai skaitā, 8,62 milj. kubikmetru valsts mežos**, bet pārējos mežos*** – 5,19 milj. kubikmetru. Tas ir par 2,16 milj. kubikmetru

vairāk nekā uzrādītais plānotais apjoms tādā pašā laikposmā 2010. gadā. Valsts mežos tas ir par 700 tūkst. kubikmetru, bet pārējos mežos – par 1,46 milj. kubikmetru lielāks. Gada pirmajā ceturksnī parasti tiek izņemta lielākā daļa apliecinājumu koku ciršanai, lai būtu iespējams plānot veicamos darbus un cirsmu izvietojumu uz turpmāko periodu. No 2011. gada apliecinājumu koku ciršanai izmantošanas laiks ir trīs gadi.

* Apliecinājumā koku ciršanai tiek uzrādīts **plānotais** koku ciršanas daudzums.

** valsts meži – a/s „Latvijas valsts meži”, ministriju apsaimniekošanā esoši meži, zinātniskie meži

*** pārējie meži – privāto meža īpašnieku, pašvaldību, baznīcu u.c. meži.

Šogad uguns skartā meža platība ir jau 103 hektāri!

Šogad Valsts meža dienests ir atklājis un dzēsis jau 310 (uz 28.06.2011.) meža ugunsgrēkus, un kopējā uguns skartā meža platība ir 103 hektāri.

Iedzīvotājiem vajadzētu atcerēties, ka jābūt ļoti uzmanīgiem ar uguni un, uzturoties mežos un purvos, aizliegts – mest zemē sērkokciņus, izsmēkus vai citus gruzdošus priekšmetus; kurināt uguns-kurus ārpus speciāli tam paredzētajām vietām; dedzināt

sadzīves atkritumus; braukt ar mehāniskajiem transportlīdzekļiem pa mežu un purviem ārpus ceļiem. Ciršanas atlieku dedzināšana ir atļauta tikai ar Valsts meža dienesta mežziņa iekreizēju rakstisku atļauju.

Jebkuri dedzināšanas darbi ārpus meža teritorijas ir jāsašķir ar attiecīgo Valsts meža dienesta mežniecību, jo dūmi var maldināt uguns novērošanas torņu dežurantus, un var tikt izsludināta viltus trauksme.

Jebkuri dedzināšanas darbi ārpus meža teritorijas ir jāsašķir ar attiecīgo Valsts meža dienesta mežniecību, jo dūmi var maldināt uguns novērošanas torņu dežurantus, un var tikt izsludināta viltus trauksme.

Ziemas skarbā elpa

Šobrīd mums jau ir piemirsusies šā gada aukstā, sniegotā ziema ar vairākiem straujiem atkušņiem un no jauna uzņākušajiem saniem, kas Kurzemei bija raksturīga. Lauksaimniecības zemju stādījumos un atjaunotajos izcirtumos klimatisko apstākļu ietekmē ir cietušas visas stādītās koku sugas.

Egle pārliekā mitruma un sniega dēļ ir izkritusi (brūnas skuju) un turpina izkrist (ļoti gaiši zaļas, dzeltenas skuju) Bērzs, kas nav nokaltis pilnībā, iespējams dzīvs jaunu stumbra atvasi. Priede, noguldīta pilnībā horizontālā stāvoklī. Viss iepriekš minētais liecina par to, ka kvalitatīvas mežaudzes no šiem stādījumiem nākotnē vairs neveidosies, tāpēc platības būs jāstāda no jauna.

Kā rīkoties zemes īpašniekiem, kuri lauksaimniecībā neizmanto zemi apmežojūši ES atbalsta pasākuma ietvaros?

Ministru kabineta noteikumi Nr.1182 „Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas, administrēšanas un uzraudzības kārtība pasākuma „Lauksaimniecībā neizmantojamās zemes pirmreizējā apmežošana” īstenošanai” 36. punkts nosaka, ka, kopjot mežaudzi, iestādīto kociņu skaits nedrīkst būt kļuvis mazāks par 2000 gab. uz ha, ja stādīta priede, 1000 kociņiem uz ha, ja stādīta hibrīdapse un 1500 kociņiem uz ha, ja stādīta jebkura cita suga. Turklāt, ja projekta pieteikumā plānota mistrau-

dze, tad skuju koku īpatsvaram jāslāpējas robežās no 50 līdz 75%. Iepriekš minēto noteikumu 43.punkts nosaka arī atbalsta saņēmēja atbildību, ja iestādītās mežaudzes kociņu skaits samazinājies zem kritiskā, t.i., zem 800 gab. uz ha egle, apse un bērzs, zem 1000 gab. uz ha priede, zem 500 gab. uz ha osis un ozols.

Šajā gadījumā atbalsta pretendenta pienākums ir gada laikā pēc tam, kad Meža dienests faktu konstatējis, papildināt koku skaitu vismaz līdz minimālajam skaitam vai

atmaksāt saņemto atbalstu. Platība ir jāpapildina arī gadījumā, kad kociņu skaits nav zem kritiskās robežās, bet nav arī pietiekams, citādi VMD to nevarēs atzīt par atbilstošu ieaudzēšanas mērķim – kvalitatīvas mežaudzes veidošana.

Atrisinājumu var rast arī šādā situācijā. ES regulas 1974/2006 47. pants nosaka apstākļus, kuri uzskatāmi par nepārvaramu varu un kuru iedarbības rezultātā īpašniekam ir tiesības projektu pārtraukt, līdzekļus neatmaksājot. 47. panta d punktā kā viens no šādiem faktoriem minētas arī nopietnas dabas katastrofas, kas būtiski ietekmē saimniecības zemi.

Zemkopības ministrijas Meža departamenta Meža nozares stratēģijas un atbalsta nodaļas vecākais referents Normunds Strūve skaidro, ka šādā situācijā atbalsta pretendents būtu jāvērtē ar iesniegtu savā reģionālajā LAD iestādē un jāinformē par dabas katastrofu un tās radītajām sekām.

N.Strūve arī neizslēdz iespēju šo platību sakārtošanai piesaistīt ES līdzekļus, kas paredzēti mežsaimniecības ražo-

šanas potenciāla atjaunošanai ugunsgrēku un dabas katastrofu postījumu vietās. MK noteikumi Nr. 748 Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas, administrēšanas un uzraudzības kārtība pasākuma „Mežsaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana un preventīvu pasākumu ieviešana” aktivitātes „Mežsaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana ugunsgrēku un dabas katastrofu radīto postījumu vietās” īstenošanai” 6.punkts nosaka, ka par dabas katastrofām uzskatāmas vējgāze, vējlauze, sniegliece, snieglauze. Ja pretendents ieaudzētā mežaudze iznīcināta snieglieces vai snieglauzes rezultātā, tad, pēc N. Strūves vārdiem, viņš var sniegt projekta pieteikumus LAD jaunas mežaudzes veidošanai, jo šī aktivitāte ir atvērta, kamēr vien nav beidzies atvēlētais finansējums. Vienīgi pirms tam jāvērtē ar iesniegtu savā reģionālajā LAD iestādē un jāinformē par dabas katastrofu un tās radītajām sekām.

Uldis Šēnbergs,
MKPC Dienvidkurzemes
nodaļas vadītājs

Latvijā par vienu sakoptu vietu vairāk

Pateicoties šiem saimniekiem, Kuldīgas pusē ir par vienu sakoptu Latvijas stūrīti vairāk. Ilga Pranča-Hartigera ar vīru Verneru Hartigeru un dēlu Maksimilijanu sešu gadu laikā ir atjaunojuši vācu barona muižu un šobrīd apsaimnieko 45 ha zemes, tai skaitā, 10 ha mežu.

Ierodoties ciemos, vispirms pārsteidz atjaunotā muiža. Liegas mūzikas pavadībā, kas skan no mājas verandas, vispirms apskatu veco muižas parku – kādas liepas, oši, kļavas! Pasakaini! Miers un nesteidzība vienuviet. Iekopta muižas apkārtnē, un katrā stūrītī jūtama saimnieka doma un ieguldītais lielais darbs. Staigājot ap muižas māju, ir sajūta – jā, esmu istā muižā vārda vislabākajā izpratnē.

Ilga, pēc studijām Latvijas Universitātē, 1990. gadā aizbrauc strādāt par tulku uz Vāciju un tur arī iepazīstas ar savu tagadējo vīru Verneru. Pēc 15 Vācijā nodzīvotajiem gadiem rodas doma pārcelties uz kādu vecu muižu. Apskatot vairākas muižas Austrumvācijā un Latvijā, priekšroka tiek dota Maras muižai. Ilga saka: „Mums bija tāda sajūta, ka kādreiz šeit dzīvojuši ļoti laimīgi cilvēki!” Muiža ļoti cietusi “krievu laikos”, kad tā praktiski izdemolēta. Lai ko tādu atjaunotu, bija nepieciešama ļoti liela enerģija un līdzekļi. Pie sevis nodomāju, paldies Dievam, šī jaukā ģimene atradusi vietu Latvijā, ko sauc par savējo, un mums par vienu sakoptu īpašumu vairāk.

Ilga Pranča – Hartigera ar vīru Verneru Hartigeru pie Maras muižas

SAIMNIEKI RŪPĒJAS PAR SAVU ĪPAŠUMU

Mūsu sadarbība sākās pagājušajā gadā, kad saimnieki ieradās Meža konsultāciju pakalpojumu centrā pēc padoma meža ciršanā. Nereti ar īpašniekiem veidojas pozitīvas un korektas attiecības. Šis arī ir viens no veiksmīgas sadarbības piemēriem. Lielajā sniegā sagatavojām 1,1 ha cirsmu un izolē to izdevās pārdot par ļoti labu cenu. Tagad vēljos pārliecināties, vai izstrāde veikta kvalitatīvi, kā arī bijām vienojušies, ka apskatīsim dabā, vai ir iespējams meža ekonomiskās vērtības uzlabošanas programmas ietvaros piesaistīt

Eiropas finansējumu jaunaudžu kopšanai. 15.jūnijā Briselē pieņemts Latvijai labvēlīgs lēmums, un cerams, ka pavisam drīz Latvijā veiks izmaiņas MK noteikumos un, paši kopjot savā mežā jaunaudzes, varēsīm saņemt atbalstu meža ekonomiskās vērtības uzlabošanā, kā tas bija 1. un 2. kārtā.

Vērtējot izolē pārdoto un izstrādāto cirsmu, bija liels prieks, ka izstrāde veikta ļoti korekti un pareizi. Par to gandarīti arī saimnieki. Pēc celmiem varam secināt, ka dažām priedēm bijusi trupe. Izrunājam, kādā veidā iespējama meža atjaunošana, un nu saimniekiem jāizdomā, kādu koku sugu audzēt turpmāk.

Apskatot jaunaudzi, redzams, ka pirmā meža kopšana nokavēta. Bet ir pats pēdējais laiks plānot jaunaudzē kopšanas darbus. Secinām, ka meža ekonomiskās vērtības uzlabošanas programmu diemžēl izmantot nevar, jo koku vidējais augstums ir krietni virs 10 m.

Īpašumā „Maras muiža” jūtama saimnieka doma un rūpes par savu īpašumu – gan zemi, gan māju, gan mežu. Man patiesi ir prieks palīdzēt „Maras muižas” saimniekiem meža apsaimniekošanā, un es no visas sirds novēlu iesāktu turpināt.

Sigita Vaivade,
MKPC Ziemeļkurzemes
nodaļas vadītāja

Sigita Vaivade ar Ilga Pranču – Hartigeru meža īpašumā

Saimniekiem jāizdomā, kādu koku sugu audzēt turpmāk

Foto: L.Zvingulis

Latvijas meža īpašnieks iegūst prestižu Eiropas balvu

27. maijā Austrijas galvaspilsētā Vīnē Latvijas meža īpašniekam Madaram Kalniņam tika pasniegta nozīmīgā Andersa Vola (*Anders Wall*) vārdā nosauktā balva par ieguldījumu lauku vides ilgtspējīgā apsaimniekošanā. Balvu ir nodibinājuši un piešķir Andersa Vola fonds, Zviedrijas Karaliskā Lauksaimniecības un Mežsaimniecības akadēmija, Eiropas nevalstiskā organizācija "Lauku vides draugi", Eiropas Komisijas Vides ģenerāldirektorāts, Eiropas zemes īpašnieku organizācija. Balva tiek piešķirta privātpersonām, kuru darbība ir vērtējama kā Eiropas nozīmes ieguldījums lauku vides saglabāšanā un attīstīšanā. Vērtējot pretendentu sasniegumus, tiek ņemti vērā šādi apsvērumi: pretendenta ieguldījums ilgtspējīgas vietējās ekonomikas attīstībā, lauku kultūrvēsturiskā mantojuma

saglabāšanā, ainavas vai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā un vairošanā.

Balvas pasniegšanas ceremonijas laikā Eiropas zemes īpašnieku organizācijas ģenerālsēdētārs Tjeri de Laskais norādīja, ka šogad šī ir īpaša ceremonija, jo pirmo reizi kopš balvas nodibināšanas to saņem kāds privātais zemes īpašnieks no postpadomju valsts.

Balvas saņēmējs Madars Kalniņš savā runā uzsvēra, ka zemes īpašniekiem Latvijā, atšķirībā no Rietumeiropas valstīm, nav bijusi iespēja uzkrāt un nepārtraukti mantot sasniegumus un vērtības no mūsu iepriekšējām paaudzēm konkrētā īpašuma apsaimniekošanā. Mums jāiet soli pa solim, un saņemtā balva ir apliecinājums, ka esam uz pareizā ceļa.

Madaru Kalniņu balvas sa-

Madars Kalniņš saņem Andersa Vola balvu

ņemšanai izvirzīja Meža īpašnieku biedrība. Valdes priekšsēdētājs Arnis Muižnieks uzsvēra, ka saņemtā balva ir izcils īpašuma apsaimniekošanas un mežsaimniecības prakses novērtējums Eiropas līmenī, taču ir ļoti būtiski, ka tas ir arī ļoti labs piemērs citiem meža un zemes īpašniekiem Latvijā, kā, sabalansējot dažādas ekonomiskās, sociālās un vides in-

tereses, attīstīt savu īpašumu, saglabāt cilvēkus laukos, veicinot pašas lauku kultūrvides saglabāšanu.

Meža īpašnieku biedrība izsaka pateicību Latvijas Dabas Fondam, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātam un Rūjienas novada domei par atbalstu balvas pieteikuma sagatavošanā.

Latvijas Meža īpašnieku biedrība

Sargāsim savu mežu no uguns!

Uguns vasarā mežā ir neļūgts viesis, kas var nodarīt lielus zaudējumus. Galvenā atbildība par ugunsdrošību ir pašam meža īpašniekam. Tāpēc īsi vēlreiz par galveno, kas jāņem vērā. Sarunā iesaistīju kādreizējo Valmieras virsmežniecības meža apsardzības inženieri Vilni Veldi.

Ir vairāki nosacījumi, kuri jāievēro saistībā ar mežu ugunsdrošību. Meža ugunsbīstamību, kas atkarīga no meteoroloģiskajiem faktoriem, aprēķina pēc speciālas formulas. To sauc par ugunsbīstamības komplekso rādītāju. Ugunsbīstamību pēc šī rādītāja lieluma iedala piecās klasēs. Ceturtā un piektā klase ir visbīstamākās. Tā arī šogad jūnijā atsevišķās valsts vietās bija ceturtā degamības klase.

Tāpat meža ugunsbīstamība atkarīga no meža augšanas apstākļu tipa, meža vecuma, koku sugas, zemsegas, paaugas, pameža un pielūzņojuma. Mežus pēc to ugunsbīstamības iedala piecās klasēs. Visbīstamākā ir 1. klase – visas skujkoku jaunaudzis un priežu audzis sila augšanas apstākļu tipos.

Savukārt, mežu ugunsgrēkus iedala: zemdegās, skrejugunis, vainagugunis. Tos dzēš atšķirīgi, un katram ir sava taktika. Var būt nenoturīgā skrejuguns un noturīgā skrejuguns. Tāpat ir nenoturīgā vainaguguns un noturīgā vainaguguns. Zemdegas ir bīstamas kūdrāja augsnēs. Noturīgākas uguns ir tad, kad ir lielāks siltums. Ja mežs ir pielūzņotāks vai ir pamežs, tad degšana ir noturīgāka, uguns liesmas turas koku vainagos. Līdzko notiek uguns dzēšana starp koku stumbriem, siltums samazinās, un uguns krīt zemē no koku vainagiem. Ūdens ir vājš mitrinātājs. Tas jāizmanto lielā daudzumā, jo degšanai tas piedod arī skābekli, kas pat daļēji uzlabo degšanas procesu. Agrāk meža ugunsgrēku dzēšanai tika pielietotas mitrinātāju un atdzēsēšanas ķīmikālijas. Līdz ar to samazinājās patērētais ūdens daudzums.

Galvenais nosacījums, lai ātri nodzēstu ugunsgrēku – savlaicīga meža ugunsgrēka atklāšana un tā ierobežošana. Vispirms vajadzētu ziņot par ugunsgrēku pa tālruni 112 vai

Foto: V. Velde

Vecākām priedēm mizas kārtā ir biežāka un uguns koksnes daļu bojā mazāk

tuvākajai mežniecībai, tad tā atklājējam vajadzētu mēģināt to sākt dzēst. Vispirms jāskatās ar tām vietām, kur tas var pāriet uz jaunaudzi vai purvu. Visvairāk ugunsgrēkos cieš skujkoku jaunaudzis, jauns priežu un egļu mežs. Vecākām priedēm mizas kārtā ir biežāka, un uguns maz bojā koksnes daļu. Visparastākā uguns dzēšana ir tā apsišana (slaucīšana) ar lapkoku vai skujkoku meijām liesmu virzienā. Ja uguns liesmām ir liels karstums, tad var dzēst gar „flangiem”, samazinot uguns platību. Ja liesmas nelielas, tad ugunsgrēka apmales var apbērt ar zemi.

Kas veicina operatīvu mežu ugunsgrēku nodzēšanu? Pirmkārt, tā ir savlaicīga uguns-

grēka atklāšana un dzēšanas uzsākšana, otrkārt, ērta piekļūšana ugunsgrēka vietai un treškārt, pietiekams daudzums ūdens resursu ugunsgrēka tuvumā. Tādēļ der atgādināt meža īpašniekiem, ka meža ceļiem jābūt izbraucamiem un pārgrāvjiem jābūt pārbraucamiem tiltiem. Ja ugunsgrēku dzēš vairāki cilvēki, tad obligāti jābūt dzēšanas darbu vadītājam. Arī šeit ir savi noteikumi.

Tādēļ jāievēro visi nosacījumi, lai netiktu izraisīti meža ugunsgrēki, jo lielu ugunsgrēku dzēšana ir ļoti darbietilpīgs process un sabojā daudz koksnes.

Dzintars Alksnis,

MKPC Ziemeļvidzemes nodaļas vadītājs

Veiksmīga mūža definīcija

Cilvēka mūža ilgumu var mērit dažādi – nodzīvotajos gados, padarītajos darbos, pārdzīvotajos priekā un rūpju brīžos. Bet mežkopja mūžu var mērit arī iestādītajos kokos un to gadskārtu gredzenos. Par to domāju, atgriezdamās no Vaiņodes, kur tikos ar diviem sirmiem meža vīriem – Sigurdu Spingu un Eduardu Džeriņu, kuri visā mūža garumā saistīti ar mežu. Saruna raisījās viegli, tā, it kā ar abiem kungiem būtu bijusi pazīstama jau gadiem. Klausoties abu mežkopju runā – Spingas kunga raitajā, ar jokiem un asprātībām bagātajā, Džeriņa kunga rāmajā, kodolīgajā piebildēs, puse dienas aizskrēja nemanot.

SIGURDS SPINGA – MEŽINIEKS TREŠAJĀ PAAUDŽĒ

Ilgajos gados daudz pieredzēts. 1957. gadā, kad Sigurds Spinga beidza Lauksaimniecības akadēmiju, darba tirgu ietekmēja tikko veiktā meža nozares reforma. Tika apvienota mežsaimniecība ar mežrūpniecību, izveidojot mežrūpniecības saimniecības. Pateicoties reformai, radās iespēja palielināt darbinieku algas (pirms tam meža tehniķis saņēmis tikai 120 rubļus, tie būtu 12 rubļi pēc naudas reformas), bet apgaitu apvienošanas rezultātā daudzi darbinieki zaudēja savas ierastās darbavietas, viņiem tika piedāvāts pāriet strādāt meliorācijā. Arī daudzi Meža tehnikuma beidzēji

saņēma nosūtījumus darbam šajā nozarē. Tāpēc loģisks bija Sigurda lēmums tūlīt pat turpināt studijas Lauksaimniecības akadēmijā, jo darbs meliorācijā īpaši nevilināja. Pēc Akadēmijas beigšanas 1961. gadā Spingas kungs bija nozīmēts darbā uz Tīreļu mežniecību. Tas bija visai patālu no dzimtās Kurzemes, arī meži Jūrmalas pusē pavisam savādāki. Ar pateicību viņš atceras toreizējo Tīreļu mežizstrādes iecirkņa mežniecības priekšnieku Verneru Brūmani, kas jauno speciālistu ievadīja praktiskajās mežniecības norisēs. Lai arī Sigurds bija mežinieks jau trešajā paaudzē, sākot strādāt patstāvīgi, daudz kas bija jāmacās. Kokmateriālu sagatavošanas darbs toreiz bija ļoti smags. Metrīgā malka, ja tās caurmērs pārsniedza 14 cm, bija arī jāskalda, un materiālu izvešanai kļuvis mašīnā krāva ar rokām. Lai iekraušanas darbi veiktos ātrāk, tajos piedalījās arī mežsargs.

NĀCĀS PIEDZĪVOT 1967. GADA VĒJĢĀZI

Tīreļu mežniecībā Sigurds nostrādāja vien toreiz noteikto obligāto laiku un, tikko atbrīvojās mežziņa vietnieka vieta Vaiņodes mežniecībā, devās atpakaļ uz dzimto pusi. Pēc toreiz mežniecībās noteiktās kārtības vietnieka pārziņā bija mežsaimnieciskā puse, tai skaitā, meža atjaunošana. Pastāvīgi problēmas sagādāja arī stādu trūkums, jo lielu stādauzdevu nebija. Stādus audzēja

Foto: A. Velveris

S.Spinga un E.Džeriņš (no kreisās)

katra mežniecība savam patēriņam, un ne jau visur apstākļi tam bija piemēroti. Spingas kungs atceras, ka reiz stādi vesti pat no Karpatiem. Problēma atrisinājusies tikai tad, kad tika ierīkota pirmā lielākā stādauzdevtava Dunikā, tai sekoja Grobiņas stādauzdevtava 1970. gadā. Strādājot par mežziņa vietnieku Vaiņodes mežniecībā, nācās piedzīvot arī 1967. gada vējģāzi, kad vienas nakts laikā tika izgāzti simtiem hektāru labāko egļu audžu. Vētras seku likvidēšana aizņēma ļoti ilgu laiku. Lai izvāktu no meža izgāztos kokus, tika iesaistīti viesstrādnieki no Ukrainas. Sākās tā sauktie „gucuļu laiki”. Tas bija pārbaudījums daudzu meža darbinieku godaprātām, jo korupcija plauka līdz tam Latvijā neredzētos apjomos. Bez tam viesstrādnieku brigādes jau tikai izvāca no mežiem derīgos materiālus, cirsmu tālāka satīrīšana un atjaunošana

palika pašu mežniecību ziņā. Mežsaimnieciskie darbi bija ļoti zemu apmaksāti, stādīšanu lielākoties veica talku veidā skolēni, mednieki un obligātā kārtā piesaistītie mežizstrādes strādnieki, tāpēc darbu kvalitāte nereti bija zema.

INTERESANTS UN RADOŠS LAIKS MEŽA PATALOGA DARBĀ

Ar neilgiem pārtraukumiem Vaiņodes mežniecībā Sigurds Spinga nostrādāja līdz 1979. gadam, kad viņam tika piedāvāta meža pataloga vieta. Šajā darbā tika pavadīti 13 mūža gadi, un tas Spingas kunga atmiņās ir interesants un radošs laiks. Darbs bija atbildīgs, darba reģions aptvēra visu Kurzemi. Pataloga pienākumos ietilpa rūpes par meža sanitāro stāvokli, cīņa ar meža kaitēkļiem. Patalogs bija arī sava veida revidents, kas kontrolēja sanitāro noteikumu ievērošanu

Mežizstrādes darbi Liepājas MRS, 50. gadu beigās

Foto: no E. Džeriņa arhīva

mežniecībās. Sigurds atceras priēžu sprīžotāja savairošanos 70. gadu beigās – 80. gadu sākumā, kad to apkarošana tika lietota ķīmija, miglojot ar lidmašīnām. Vēl pēc 10 gadiem nācās cīnīties ar zāglapsenēm. Spingas kungs uzskata, ka tās varēja būt iepriekšējās miglošanas sekas, jo ķīmija izjauc dabā valdošo līdzsvaru. Tajā laikā liela problēma stādaudzētāvās bija skujbire, kuru toreiz neprata sekmīgi apkarot. Tikai vēlāk zinātnieki noskaidroja, ka tai ir dažādi paveidi, un cīņas efektivitāti lielā mērā nosaka miglošanas laiks.

1992. gadā Sigurds Spinga atkal atgriezās Vaiņodes mežniecībā, šoreiz jau kā mežzinis, kur nostrādāja līdz 2000. gadam. Pēc tam sekoja divi gadi SAS „Latvijas valsts meži,” un tad arī godam nopelnītā atpūta. Aizsākto darbu mežā turpina dēls Māris, bet meža aizsardzības jomā šobrīd Dienvidkurzemes virsmežniecībā strādā arī znots Ojārs Demiters.

EDUARDA DŽERIŅA MEŽS SAVĀ VARĀ PANĒMIS JAU NO AGRAS BĒRNĪBAS

Arī Eduarda Džeriņa darba mūžs ir aizritējis turpat bijušajā Liepājas rajonā, un abi kungi ir pazīstami daudzus gadus. Eduards stāsta, ka mežs viņu savā varā panēmis jau no agras bērnības, kad viņš 6 gadu vecumā sācis mežā ganīt govus. Paticis vērot dabas norises, pats pēc savas pieredzes mācījies saprast mežā notiekošos procesus. Arī mežsargs tajā laikā laukos bija ļoti cienījams un svarīgs cilvēks. Tad arī nobrieda apņēmība mācīties mežkopja arodu, un pēc Aizupes meža tehnikuma beigšanas 1954. gadā Eduards uzsāka darbu kā mežziņa vietnieks Padures mežniecībā. Aizupes laiks sirmo kungu atmiņās palicis gaišs un priecīgs, kaut arī nav aizmirsisies pastāvīgā izsalkuma sajūta, kas lika sevi just diendienā. Tie bija pēckara gadi, un uzturs tehnikuma kopgaldā bija pieticīgs. Tehnikumā valdījusi arī armijas tipa disciplīna, nekāda premtimrunāšana un nepaklausība nebijusi iedomājama. Vienlaikus audzēkņu starpā valdījis liels biedriskums. Tehnikums devis arī pamatīgas praktiskas zināšanas, un vēlākajos gados

mežsaimniecības fakultātē apgūtais tās tikai nostiprinājis.

Pirmā Džeriņa kunga darbavieta – Padure – atrodas pie pašas Lietuvas robežas, lielākā strādnieku daļa arī bijuši lietuvieši. Lai ar tiem varētu brīvi kominicēt, nācies iemācīties lietuviešu valodu. Pēc tam darba gaitas Eduardu aizveda uz Vērgali, vēlāk – uz Rucavu. Taču visilgākais laiks pavadīts, strādājot par mežzini Gramzdā, vēlāk pēc 1990. gada reorganizācijas – Priekules mežniecībā – turpat 30 gadi. Mežkopim arī pamatīgi nācās cīnīties ar vējgāzes sekām. Nereti cirsmu satīrīšanā strādāju-

Foto: no E. Džeriņa arhīva

Augšgala krautuve Liepājas MRS, 50.gadu beigās

ši vienlaikus pat 1200 cilvēki. Intensīvais darbs šajā periodā arī bijis par iemeslu, kas neļāvis pabeigt savā laikā uzsāktās studijas Latvijas Lauksaimniecības akadēmijā. Pensijā Eduards Džeriņš aizgāja 1994. gadā ar mierīgu sirdi, jo viņa darbu Priekules mežziņa krēslā turpināja dēls Andris.

UZ ŠODIENAS NOTIKUMIEM SKATĀS CAUR PIEREDZES PRIZMU

Strādājot meža sistēmā, pavadīti ilgi gadi, un tas arī ļauj uz daudziem šodienas notikumiem un procesiem paskatīties caur pieredzes prizmu. Vislielāko neizpratni sirmajos kungos izraisa nepārdomāti veiktā pēdējā mežierīcība valsts mežos. Tajā lietotās jaunās tehnoloģijas sevi nav attaisnojušas, un iegūti ļoti neprecīzi un kļūdaini dati. Tādēļ pašlaik ir ļoti grūti strādāt gan LVM plānotajiem, gan mežniecību darbiniekiem, jo nav ticamas datu bāzes, uz ko balstīties. „Mēs pašlaik cērtam virtuālos mežus,” saka Sigurds Spinga.

Gadās, ka, balstoties uz datu bāzi, kailcirtē tiek iestigotas arī tādas audzes, kuru bioloģiskais vecums vēl visai tālu no cirtmeta. Tā tiek izjaukta kopējā audžu vecumstruktūra. Ko cirtīsim vēl pēc 10 gadiem? Tomēr kopumā akciju sabiedrības darbu abi kungi vērtē atzinīgi. Nocirstās cirsmas tiek apstādītas, koptas, un Liepājas pusē šajā jomā strādā godprātīgi un apzinīgi cilvēki. Pašlaik visai plaši izskanējušie uzbrukumi akciju sabiedrībai un visai nozarei kopumā abu kungu skatījumā ir pārspīlēti. Lielākā runātāju daļa ir cilvēki, kas meža norisēs vispār

ziņi, bet arī citi ar meža nozari saistītie ļaudis. Medības, protams, beigušās pie klātiem galdiem, un šajā laikā skanējuši ne vien mednieku stāsti, bet tikušas izrunātas arī daudzas svarīgas lietas.

Pašlaik uztrauc nesakārtotība mednieku kolektīvu savstarpējās attiecībās. Mednieku kolektīvi nereti kaimiņiem aiz muguras pārslēdz līgumus ar mežu īpašniekiem, un kolektīvi zaudē medību iecirkņu platības. Lielas cerības sirmie mežkopji liek uz pašlaik veidoto Mednieku asociāciju, kas varbūt ieviesīs šajā jomā kādu kārtību.

Atzinīgi kungi skatās arī uz meža īpašnieku kooperāciju, tikai uzskata, ka tā nedrīkstētu notikt kampaņveidīgi, apvienoties var cilvēki ar līdzīgiem uzskatiem mežu apsaimniekošanas jautājumos.

Runājot par lauksaimniecības zemju apmežošanu, mežkopji atzīst, ka arī šajā jautājumā nevar būt pilnīgi vienāda pieeja visās vietās. Ir platības, kas lauksaimnieciskajai ražošanai nekad vairs netiks izmantotas, jo tas ir ekonomiski neizdevīgi to nomalās atrašanās vietas dēļ. Ir tikai loģiski, ka tādās vietās jāaug mežam. Bet tur, kur ir iespējams audzēt maizi, jāsej labība. Praktiskajā jomā garus gadus strādājot, ir izveidojusies pieredze, ka nav viennozīmīgu patiesību, katram ir jāuzticās savam veselajam saprātam, un ne visu vajag valstij no augšas mākslīgi regulēt.

Jā, gadu nasta uz pleciem sakrājušies pamatīga, lai gan domu skaidrība un argumentētie viedokļi par to nekādi nelielk manīt. Un pilnībā jau no meža aiziet nav iespējams, jo sevišķi, ja saistībā ar to aizvadīts viss mūžs. „Es domāju, ka īstenībā esmu ļoti laimīgs cilvēks,” noslēgumā saka Sigurds Spinga, un Eduards Džeriņš viņam pievienojas. „Ap mani vienmēr ir bijuši labi cilvēki, un es esmu varējis darīt darbu, kas man ir patīcis un ko esmu pratis.” Tā laikam arī ir vienkāršākā un patiesākā veiksmīgi aizvadīta mūža definīcija.

Alda Velvere,

*MKPC Dienvidkurzemes
nodaļas mežsaimniecības
konsultante*

FSC sertifikācijas procesi Latvijā

Lai popularizētu mežu ilgtspējīgu apsaimniekošanu, saglabāšanu un attīstību, Apvienoto Nāciju Organizācija 2011. gadu ir pasludinājusi par Starptautisko mežu gadu, kura devīze ir "Mežs cilvēkiem".

Meža sertifikācijas uzņēmums *SmartWood/ NEPCon* ir īpaši pievērsies šai tēmai publiskajās aktivitātēs, un projekta ietvaros tiek apzināti pozitīvi, labas mežsaimniecības prakses piemēri, kur mežu īpašnieki vai mežsaimniecības uzņēmumi strādā un gūst labumu no videi draudzīgas un ilgtermiņā pārdomāti plānotas darbības sertificētos mežos vai koksnes pārstrādes uzņēmumos.

Latvijā ir vairāki šādi uzņēmumi, kas jau vairākus gadus strādā un apsaimnieko mežus atbilstoši FSC ilgtspējīgas meža apsaimniekošanas principiem. Tomēr vairāk gribētos izcelt tieši nelielos meža īpašniekus, kuri ir izvēlējušies FSC sertifikācijas sistēmu kā pamatu un apliecinājumu ilgtspējīgai meža apsaimniekošanai.

MEŽA ĪPAŠNIEKI IZVĒLĒJUŠIES SERTIFICĒT SAVUS MEŽUS

SmartWood/ NEPCon 2011. gada aprīlī izsniedza FSC sertifikātu mežu īpašniekam un apsaimniekotājam SIA „Grantiņi 1” par kopējo meža īpašuma platību 984 ha, kā arī SIA „Grantiņi 1” mežu īpašnieku grupai. SIA „Grantiņi 1” kā mežu īpašniekam un mežizstrādātājam ir vairāk nekā 18 gadus pieredze mežsaimniecības, mežizstrādes un meža atjaunošanas darbos. SIA „Grantiņi 1”, ņemot vērā savu ilgtspējīgo mežu apsaimniekošanas pieredzi, droši un ar pilnu atbildību ir spēruši soli FSC Mežu īpašnieku grupas sertifikācijā, lai apliecinātu sabiedrībai un sadarbības partneriem gan Eiropā, gan arī aiz tās robežām, ka arī privātie meži ir apsaimniekojami saskaņā ar FSC standartiem.

Tomēr būtiskākais ir tas, ka tiek apzināta skaidra vīzija par to labumu, kas tiek gūts no videi draudzīgas, sociāli taisnīgas un ekonomiski pamatotas mežsaimniecības prakses.

Kā atzīst SIA „Grantiņi” FSC Mežu īpašnieku grupas pārvaldnieks Gunārs Stūriška: “Sākumā šķita, ka tas nav iespējami, būs ļoti dārgs, sarežģīts un birokrātisks process. Nobiedēja arī tas, ka A/S „Latvijas Valsts meži” tika apturēts sertifikats un, ja jau LVM nevar nodrošināt FSC prasības - vai tas būs iespējams mazajiem mežu īpašniekiem? Protams, lai ieviestu FSC sistēmu, mums bija jāpārskata visas savas līdzšinējās plānotās mežsaimniecības darbības, projicējot ar FSC prasībām. Bija jāpārskata un jāanalizē piesaistītie kontraktori, pakalpojuma sniedzēji mežizstrādē, atjaunošanā un kopšanā. Šobrīd esam pieņēmuši lēmumu piesaistīt sertificētajai mežu īpašnieku grupai tikai kvalificētus un prognozējamus pakalpojuma sniedzējus. Jāmin arī tas, ka nebijām gaidījuši tik lielu atsaucību no citiem mežu īpašniekiem, kas vēlas ar saviem īpašumiem iestāties SIA „Grantiņi 1” FSC īpašnieku grupā, taču tas papildus liek izvērtēt īpašnieka motivāciju un vēlmi sertificēties. Ne visus mēs varam pievienot savai grupai, ņemot vērā vides aspektus, dokumentāciju un kopējo attieksmi pret mežu kā ilgtermiņa zaļo resursu bagātību gan no vides, gan no ekonomiskā viedokļa.”

Saņemot FSC sertifikātu par pārvaldījumā esošajam mežu platībām un veicot mežizstrādi šajās platībās, SIA „Grantiņi” nodrošina koksnes pārstrādātājiem, papīrmalkas pircējiem pagaidām ierobežotus koksnes apjomus, tomēr šī koksne ir marķēta ar šobrīd tik ļoti nepieciešamo FSC Pure atzīmi.

FSC sertifikācija nelieliem meža īpašniekiem dod iespēju plānot un apsaimniekot mežus atbilstoši FSC principiem un kritērijiem, kas visā pasaulē ir atzīts, kā labas un ilgtspējīgas mežsaimniecības praksi veicinošs instruments. Kaut arī Latvijā mežu likumdošana izvirza

pietiekami stingras prasības, salīdzinot tās, piemēram, Eiropas mērogā, mežu brīvprātīga sertifikācija, atbilstoši FSC, latīņu tomēr uzstāda augstāku. FSC pamatā ir vērsta uz uzņēmuma iekšējās meža apsaimniekošanas prakses un kvalitātes sistēmas sakārtošanu, lai minimizētu iespēju uzņēmumā rasties Latvijas likumdošanai un FSC standarta prasībām neatbilstošām darbībām. To augstu vērtē meža koksnes un nekoksnes resursu patērētāji Rietumeiropā un pārējā pasaulē, kas, saskaņā ar sabiedriskās domas pētījumu rezultātiem, ļabi pazīst FSC sertificētus produktus, kas marķēti ar plaši pazīstamām preču zīmēm, tādām kā, piemēram, Rainforest Alliance „vardīte”.

NĀKOTNE IR ILGTSPĒJĪGĀ ATTĪSTĪBĀ

Nav pārsteidzoši, ka produktiem ar ekomarķējumu tirgū ir ļoti pārdomas rādītāji. Vairāki nesen veiktie pētījumi apstiprina, ka investīcijas ētiskā dabas resursu ieguvē un sertifikācijā ir gudra izvēle tiem uzņēmumiem, kuru skatiens vērsts nākotnē. Piemēram, Union for Ethical BioTrade veiktais pētījums rāda, ka 78-94% Eiropas Savienības, ASV, Japānas,

Dienvietkorejas un Brazīlijas patērētāju pārtrauktu pirkt no kompānijām, kas neievēro ētiskas dabas resursu ieguves principus. 2010. gadā bija vērojams straujš pieaugums to uzņēmumu vidū, kuri vēlas samazināt savu produktu ietekmi uz meža koksnes resursiem.

Lūk, daži piemēri:

- *Unilever* parakstīja līgumu ar *Rainforest Alliance*, lai pārskatītu savu piegādātāju koksnes piegādes prakses;
- *RONA*, Kanādas vadošais saimniecības preču ķēdes veikalu tīkls, ieguva *FSC/Rainforest Alliance* sertifikāciju desmit *RONA* veikaliem;
- uz vairāk nekā 27 Dānijas, Skandināvijas dienas laikrakstiem tagad ir FSC logo, kur liela daļa savu sertificēto pakalpojumu sniedz arī Latvijas tipogrāfijas.

Protams, ilgtspējīga dabas resursu izmantošana atmakšājas ne tikai ar tirgus ieguvumiem. Būtiskākais ir tas, ka pūles ilgtspējīgas attīstības veicināšanā pozitīvi ietekmē situāciju dabas resursu ieguves vietās. Jūsu investīcijas ilgtspējīgas attīstības veicināšanā palīdz nodrošināt labāku nākotni mūsu planētai, vienlaicīgi arī stiprinot uzņēmējdarbību.

Mazpulcēni dodas izglītojošā pārgājienā

28. jūnijā Jaunjelgavas novada mazpulcēni devās izglītojošā pārgājienā „Izzini mežu!” pa Sērenes pilskalnu, kur katrā pieturpunktā skolniekus gaidīja pārsteigumi: interaktīvās darbnīcas, spēles un praktiskas nodarbības par mežu. Daudzses, Sunākstes un Seces pamatskolu skolnieki kopā ar MKPC Sēlijas nodaļas vadītāja vietnieci Jekaterīnu Blauu uzkāpa Sērenes pilskalnā. lai kopīgi apgūtu īstiem meža draugiem nepieciešamās zināšanas.

Jekaterīna Blaua un nodarbību dalībnieki Sērenes pilskalnā

Meža ABC – visiem, kas ♥ dabu!

Kurzemē lielākais un interesantākais Meža dienu pasākums „Meža ABC” Kuldīgas novada Padures pagasta saimniecībā „Struņķukrogs” šogad divās dienās pulcēja vairāk nekā 2000 apmeklētāju.

Meža īpašnieku biedrība „Meža konsultants” Kuldīgas pusē sadarbībā ar SIA „Vika wood”, SIA „Metsaliitto Latvia”, Valsts meža dienesta Dienvidkurzemes un Ziemeļkurzemes virsmežniecībām, SIA LLKC Meža konsultāciju pakalpojumu centru, Dabas aizsardzības pārvaldi, Pasaules dabas fondu, biedrību „Meža projekti”, kokkopju-arboristu biedrību, Ogres Meža tehnikumu, SIA „Campus”, WESS instrumenti un tehnika, SIA „Rottneros Baltic”, SIA „INTRAC Latvija”, JOHN DEER, SIA „Bērzi plus”, SIA „MKM mežs” un vairāk nekā 40 uzņēmumiem un organizācijām, kas no 13. līdz 14. maijam skolēniem, meža īpašniekiem ar ģimenēm, visiem interesentiem dāvāja savu meža milestību. Apmeklējot 25 meža pieturas, piemēram, Sēklas un stādi, Meža stādīšana, Meža aizsardzība, Medības, Putni, Alniša namiņš, Jauna māja pūcei u.c., vairāk nekā 1300 skolēni no visas Kurzemes un vairāk nekā 800 meža īpašnieki ar ģimenēm, aktīvi darbojoties, atbildot uz jautājumiem un

Foto: D. Rudzīte

Skolēni izzina meža gudrības

pildot praktiskus uzdevumus, iepazīs ar visu meža audzēšanas ciklu. Tās bija divas burvīgas dienas, kad Kurzemes mežkopji rādīja, stāstīja, ļāva izmēģināt un interaktīvā veidā parādīja visu par meža audzēšanu. Piemēram, atbildot uz Valsts prezidenta aicinājumu, katrs iestādījam vienu priedīti mežā, gatavojām būrus šī gada putnam – meža pūcei, atpazīnām meža zvērus un putnus, ar kokkopju arboristu palīdzību staigājām pa koku galotnēm, spēlējām Aivara Bergmaņa veidotās brīnišķīgās meža spēles, Alniša namiņā uzzinājām daudz jaunumu par kokiem un augiem, iepazīnām meža kukaiņus, sajūtām mežu kā vienu veselu caur maņām – smaržām, garšām un tausti, uzzinājām, kur apgūt mežkopja profesiju, dzēsām meža ugunsgrēku,

mācījāmies mežu kopt, sacentāmies par trāpīgākā mednieka titulu, uzzinājām, kā no koka tiek ražots papīrs (varējām pat celulozi pataustīt!), rēķinājām meža matemātiku, vērojām tehnikas paraugdemonstrējumus augsnes gatavošanā, šķeldas drupināšanā un meža izstrādē, iepazīnām meža izstrādājumu daudzveidību un zaļajā tirdziņā iepriecinājām sevi ar puķēm gaisa dārzēm! Visu pat ne uzskaīti! Meža pieturā „Ar mežu sirdi” tikāmies ar pensionētiem mežkopjiem, lai uzklautu viņu pieredzes bagāžu, jo šī gada pasākuma devīze ir „Mežs cilvēkiem!”, un tieši šiem cilvēkiem jāsaka paldies par mūsu Latvijas mežiem. Ģimenēm tā bija arī aktīva atpūta mežā. Par pasākumu saņēmām tikai lieliskas atsauksmes:

Esam sajūsmā!!! Daudz zi-

nājām, bet vēl vairāk uzzinājām! (Stepanovu ģimene, meža īpašnieki);

Vienreizējs pasākums! Lai Jums pietiek spēka darboties! (Bārtas pamatskola);

Lieliski! Tik daudz pozitīvisma un jaukuma un nesteidzības vienuviet. Iespēja tuvumā redzēt to, kam ikdienā paskrienam garām, iegūt izzinošu informāciju, noderīgu izmantošanai savā aprūpes centrā, iemēģināt roku un pat pagatavot pašiem utt. Lai nepietrūkst spēka un ideju ākošajiem pasākumiem, jo īpaši esat vajadzīgi mūsu jaunajai paaudzei! Lai veicas! Lai netrūkst arī atbalstītāju! (Patiesā cieņā, Līga Valģe, mediķis).

Vērtējot pasākumu, Raivo Ošis, „Metsaliitto Latvia” SIA izpilddirektors, atzina, ka „Meža ABC” ir Meža nozares apjomīgākais un aizraujošākais pasākums, un tas noteikti ir interesantāks un saistošāks, salīdzinot ar līdzīgiem Skandināvijā. Par pasākuma norisi gandarīti bija arī Arvīds Ozols, Zemkopības ministrijas Meža departamenta direktors, un bijušais Valsts meža dienesta ģenerāldirektors Jānis Kinna.

To milestību, ko dāvājam un saņemām pretī no apmeklētājiem, nevar aprakstīt, to var tikai sajust. Mana vislielākā pateicība visiem, kas darbojas meža pieturās un nesavtīgi dāvāja savas zināšanas!

Sigita Vaivade, pasākuma „Meža ABC” vadītāja, Meža īpašnieku biedrība „Meža konsultants”

Meža dienas Mežaparkā

Šā gada 21. maijā Mežaparkā notika “Meža dienu 2011” galvenais svētku pasākums. Pasākuma laikā noslēdzās vairāki plaša mēroga konkursi skolēniem. Tika apbalvoti izlietoto bateriju vākšanas konkursa „Būsim atbildīgi!” un makulatūras vākšanas konkursa „Tu vari izglābt...” uzvarētāji. Šos konkursus organizēja un atbalstīja SIA „Zaļā josta”, A/S „BAO”, SIA „Latvijas Elektrotehnikas Apsaimniekošana”, A/S „Latvijas Valsts Meži” un papīrfabrika „Ligatne”. Notika arī SIA „Rīgas meži” izsludinātā konkursa „Tikšanās vieta – Rīgas mežs!” uzvarētāju apbalvošana. Pasākumu apmeklēja zemkopības ministrs Jānis Dūklavs, Latvijas Kokrūpniecības federācijas prezidents

Juris Biķis un citas slavenas personas.

Visas dienas garumā darbojās meža radošās darbnīcas, notika atrakcijas un interaktīvās spēles. Pasākumā uzstājās pazīstami mākslinieki Darbojās koka izstrādājumu, lietišķās mākslas darinājumu un stādu tirdziņš.

SIA “Rīgas meži” pateicas visiem, kuri ieradās izzināt meža bezgalīgo stāstu Mežaparkā!

Informācija no www.rigasmezi.lv

SIA LLKC Meža konsultāciju pakalpojumu centru pasākumā pārstāvēja Apmācību centrs „Pakalniēši” ar tematiskajiem čemodāniem – izzinošām darbnīcām un meža tēlu

Foto: S. Grundšteine

Pasākuma dalībnieki iejutās meža tēlu tērpos

tērpiem. Strādājot darbnīcās, gadījās arī kuriozi. Stendā par meža dzīvniekiem bērniem tika dota iespēja apskatīt dažādu dzīvnieku ādas. Kāds gados

jauns apmeklētājs jautā kolēģim:

- Vai tu šitos nomediji?
- Nē
- Vai tāpat nomauci?....

Meža īpašnieki iepazīstas ar koksnes energoresursu izmantošanu Zviedrijā

(Turpinājums no 1. lpp.)

Viens no tarifu veidojošiem kritērijiem ir cirsmas attālums no ceļa. Praksē izšķir vienu tarifu cirsmām, kas tuvākas par 100 m no ceļa, otru tām, kas līdz 400 m no ceļa. Maksimālais rentablais attālums šādām atlikumu savācējām kompānijām ir 600 – 800 m no ceļa, taču tas jau būs dubults tarifs.

ŠĶELDOŠANAS VIETA

Cirsmas atlikumi sakrauti kaudzēs. Tie tiek iekrauti šķeldošanas agregātā no augšas, gatavā šķelda izbirst sānos novietotos konteineros. Konteineri ar lielu traktoru tiek transportēti līdz ceļa galam, kur tos vēlāk savāks smagās mašīnas un aizvedīs uz apkures centrāli. Pašlaik maksimālā kapacitāte ir 12 konteineri. Maksimālais attālums līdz centrālei – 120 km. Šķeldošanas brīdī vidējais koksnes mitrums ir ap 45 %.

Bioenerģijas šķeldošanai nepieciešami nopietni ieguldījumi. Traktora, smagā pārvadājumu auto un cita ekipējuma iegāde izmaksāja ap 6 miljoniem SEK. Tāpat regulāri jāmaina kāds no šķeldotāja asmeņiem. Pavisam to ir 25. Pilna komplekta cena ir ap 12 000 SEK, atsevišķi viena asmens – ap 500 SEK. Nomainībai jāparedz vismaz 45 min. laika. Pats uzņēmējs gan atzīst, ka šķeldošana vienāla ir izdevīga nodarbošanās, tāpēc plānots drīzumā iegādāties vēl jaudīgāku agregātu.

IEPAZĪŠANĀS AR MEŽA ĪPAŠNIEKU KOOPERATĪVU SÖDRA

Zviedrijā ir 3 mežu īpašnieku asociācijas: *Södra*, *Middle* un *East*. Mežu īpašnieku piederība kādai no tām atkarīga no ģeogrāfiskā reģiona.

Asociācijā *Södra* piedalās mežu īpašnieki, meža industrijas kompānijas (kas saņem dividendes) un citi biedri. Kopskaitā organizācijai ir ap 51 000 biedru, 4000 darbinieku, un tā ir lielākā šāda veida asociācija Zviedrijas dienvidos. Vairāk nekā 51% no apsaimniekotās teritorijas ir privātas zemes. Minimālais meža īpašuma lielums, lai varētu pievienoties asociācijai, ir 5 ha.

Organizācijas mērķis ir veicināt meža nozares attīstību,

Foto: A.Karavaičuka

Mr. Kristians Ankarstrands (uz ceļa) kooperatīva *Södra* biedrs

Bioenerģijas iegūšanai nepieciešami nopietni ieguldījumi

radot produkcijai pievienoto vērtību un to sadalot starp biedriem. Norčepingas reģionā *Södra* ir 1688 biedru kopā ar 125 000 ha zemes (vidēji ap 75 ha katram biedram). Katram biedram, neatkarīgi no meža īpašuma platības, pienākas viena balss lēmumu pieņemšanā – demokrātiska organizācija.

1,2 miljoni ha sertificēti FSC, 1,8 miljoni ha pēc PEFC, 53 % biedru meži sertificēti abās sistēmās. Sākotnēji FSC kritēriji bija vairāk piemēroti lielajām kompānijām, tāpēc *Södra* mežu īpašnieki pievienojās PEFC. Tomēr daudz kas ir mainījies, un arvien vairāk klientu pieprasa tieši FSC sertifikāciju. Šī iemesla dēļ daudz tiek strādāts, lai sertificētu arī no ārvalstīm (tajā skaitā no Latvijas un Igaunijas) ievesto koksni.

Södra pieder sava stādudzētava, koksnes pārstrādes uzņēmumi (mēbeļu ražošana,

būvmateriāli u.c.), sāka arī bioetanola ražošana. Lielākā daļa produkcijas tiek eksportēta. Asociācijai nepieder sava tehnika, tāpēc nepieciešams sadarboties ar ārējiem pakalpojumu sniedzējiem.

Södra atbalsta biedrus vēja ģeneratoru uzstādīšanā. Daži no *Södra* biedriem ir mēģinājuši nodarboties ar kārkļu plantāciju audzēšanu, tomēr tas nav tik populāri, jo aizvien pieaug cenas meža plantācijām, kārkļus vāc diezgan slapjus (tātad zemāks enerģijas saturs), un īpašnieki ir ieinteresēti atstāt brīvas zemes lauksaimniecībai (ES subsidijas ir interesantākas!).

PRIVĀTĀ MEŽU ĪPAŠNIEKA MR. KRISTIANA ANKARSTRANDA (CHRISTIAN ANKARSTRAND) ĪPAŠUMS

Mr. Kristians Ankarstrands *Södra* iesaistījies, tāpēc ka to jau kopš sešdesmitajiem ga-

diem darījis viņa tēvs. Asociācija garantē stabilitāti un demokrātisku „brālību” mežu īpašniekiem. Izdevīgi, zinot, ka peļņas dividendes var saņemt arī gados, kad savā mežā nekā netiek cirsts.

Mr. Ankarstrandam pieder ap 280 ha meža un 100 ha lauksaimniecības zemes, tādēļ viņš sevi vasarā uzskata par lauksaimnieku (graudkopība), bet ziemās – par mezsaimnieku. Viņš ir šī rajona *Södra* kooperatīva priekšsēdētājs, tāpēc ar vēl 9 kolēģiem rūpējas par aptuveni 150 – 240 biedru interesēm katrs.

Mr. Ankarstrandam nepieder sava tehnika. 6 nedēļas pirms ciršanas par plānoto tiek aizpildītas veidlapas un informēts Mežu dienests. *Södra* veidlapas satur datus par meža īpašnieku, meža sertifikāciju, satelītkartes un aerofoto ar precīzām norādēm par vietu, kur būs novietota nocirstā koksne u.c. Tāpat noteikti jāuzrāda, ja neplānoti tikuši nogāzti dižkoki u.tml. Tūlīt pēc cirtes beigām tiek savākti atlikumi bioenerģijas ražošanai. Aptuvenā cena par šķeldu – 4 € par m³.

(Nobeigums nākamajā numurā.)

Zane Gailite, meža īpašniece, braucienu dalībniece

FUTMON
Meža monitorings nākotnē

Briselē tiek prezentēti apjomīga Eiropas meža veselības monitoringa projekta rezultāti

20. jūnijā Briseles Starptautiskajā Auditorijā vispusīgi tika prezentēta jaunākā informācija par meža veselību Eiropā, kas iegūta FutMon projekta ietvaros. FutMon, lielākais Eiropas Savienības Life + projekts, divarpus gadu garumā apvienoja 38 partnerus no 23 ES dalībvalstīm, un tā gaitā, izmantojot 16 miljonu EUR ES līdzfinansējuma, tika uzlabota esošā meža monitoringa sistēma. Patlaban meža monitorings Eiropā tiek veikts ap 300 intensīvā monitoringa parauglaukumos un 5500 liela mēroga parauglaukumos, kas izvietoti no Lapzemes ziemeļiem līdz pat Sicīlijas dienvidiem.

Harmonizēts meža monitoringa Eiropā uzsākts pirms 25 gadiem ICP Forests programmas ietvaros. Tā ir divu līmeņu sistēma: vispārīgu informāciju par mežu veselību ik gadus iegūst I līmeņa jeb liela mēroga parauglaukumos, kas izvietoti regulārā tīklā visā Eiropā. Padziļinātus novērojumus veic mazākā skaitā II līmeņa jeb intensīvā monitoringa parauglaukumos. Latvijā ICP Forests I līmeni īsteno kopš 1990. gada, un tā pašlaik ir Valsts meža dienesta (VMD) kompetence, bet regulāri novērojumi otrā līmeņa parauglaukumā uzsākti 2004. gadā, un par II līmeni atbildīgs Latvijas Valsts Mežzinātnes institūts „Silava”.

FutMon projektā Latviju pārstāvēja Latvijas Valsts Mežzinātnes institūts „Silava” (LVMI Silava). Tā kā viens no projekta mērķiem bija meža veselības monitoringa integrēšana Meža statistiskās inventarizācijas programmās, lai samazinātu izmaksas un sekmētu plašāku datu izmantošanu, 2009. gadā no Meža statistiskās inventarizācijas parauglaukumu kopas atlasītos 115 parauglaukumos uzsākta meža veselības stāvokļa novērtēšana, kas veikta arī 2010. gadā un tiks turpināta šogad. Galvenais rādītājs meža

Vainagu stāvokļa novērtēšana liela mēroga parauglaukumos

veselības stāvokļa raksturošanai ir koku defoliācija – skuju vai lapu zudums. Tiek fiksēti arī vizuāli nosakāmie koku bojājumi, to simptomi, cēloņi un apjoms. Projekta īstenošanas laikā paralēli norisinājās meža veselības stāvokļa novērojumi vecajos I līmeņa parauglaukumos, ko veica VMD, un jaunajā FutMon parauglaukumu tīklā, ko veica LVMI „Silava” speciālisti. Un šis paralēlais novērtējums deva iespēju gan paplašināt iegūstamo datu apjomu, gan arī iegūt uz mežu platību attiecināmus defoliācijas rezultātus, t.i. jaunajos I līmeņa meža monitoringa parauglaukumos iegūtie dati parāda meža platības sadalījumā pa valdošajām sugām un defoliācijas pakāpēm. Turklāt, tā kā jaunajos parauglaukumos nav noteikti saimnieciskās darbības ierobežojumi, tajos būs iespējams gūt priekšstatu par mežsaimniecisko darbību, piemēram, kopšanas ciršu ietekmi uz meža ekosistēmu veselību.

Otrs nozīmīgs projekta mērķis bija jaunu novērojumu programmu izstrādāšana un īstenošana intensīvā monitoringa parauglaukumos. Latvijā patlaban ir viens intensīvā monitoringa parauglaukums, kurā iegūst informāciju par augsni, skuju ķīmisko sastāvu, koku augšanas gaitu, dažādu ķīmisko elementu uzkrāšanos augsnē un zemsegā, nokrišņu un augsnes ūdeņu sastāvu, veģetāciju, gaisa kvalitāti un citiem para-

metriem. Latvijā pagaidām ir tikai 1 otrā līmeņa meža monitoringa parauglaukums, taču kopā ar kaimiņvalstis ierīkotajiem intensīvo novērojumu parauglaukumiem tas sniedz priekšstatu par klimatisko faktoru svārstībām un to ietekmi

uz mežaudžu augšanas gaitu un veselības stāvokli. Pēc pirmā novērojumu cikla pabeigšanas (2014. gads) II līmeņa monitoringa datus izmantos, lai modelētu oglekļa un slāpekļa piesaisti augsnē un zemsegā meža ekosistēmās.

Projektā bija iesaistīti aptuveni 200 eksperti no dažādu valstu zinātniskajām iestādēm. Projekta datus centralizēti uzglabā Pasaules Mežsaimniecības institūtā Hamburgā (*Institute for World Forestry*) un Eiropas Mežu Datu centrā Eiropas Komisijas Pētniecības institūtā (*Joint Research Centre of the European Commission*). Dati ir pieejami pēc pieprasījuma zinātniskiem mērķiem.

„Jaunās novērojumu programmas sniedz informāciju par meža ekosistēmu reakciju uz klimata pārmaiņām,” sacīja projekta vadītājs Dr. Mārtins Lorencs no Hamburgas vTI, tālāk norādot, ka „FutMon piegādā nepieciešamos datus tādos aktuālos jautājumos, kā atmosfēras slāpekļa uzkrāšanās, oglekļa cikls, mežaudžu augšanas gaita, pieaugošais meža bioenerģijas tirgus, kā arī bioloģiskā daudzveidība un dabas aizsardzība.”

Monitoringa programmas rezultāti liecina sekojošo.

Koki Centrāleiropā reaģē uz biežākiem un spēcīgākiem karstuma un sausuma periodiem vasarā. Dati uzrāda samazinātu meža vitalitāti šo apstākļu ietek-

mē. Pēdējo desmit gadu periodā divās trešdaļās parauglaukumu nav novērotas būtiskas meža veselības izmaiņas, bet vienā trešdaļā parauglaukumu meža veselība ir pasliktinājusies. Latvijā būtiska meža veselības pasliktināšanās nav novērota.

Nesabalansēts meža augšņu nodrošinājums ar barības vielām, ko izraisījusi slāpekļa uzkrāšanās, ir plaši izplatīts un nokrišņos esošā slāpekļa uzkrāšanās kritiskais līmenis joprojām ir pārsniegts aptuveni pusē parauglaukumu. Programmas ietvaros analizēta nitrātu izskalošanās augsnes ūdeņos un tās ietekme uz veģetāciju un epifitiskajiem ķerpiem.

Meži Eiropā palīdz samazināt klimata pārmaiņas. Oglekļa piesaiste mežos atbilst aptuveni 10% no emisijām (Latvijā neto oglekļa piesaiste kokaugu biomasā, pateicoties efektīvai mežaudžu apsaimniekošanai, vismaz 2 reizes pārsniedz visu tautsaimniecības sektoru kopējās siltumnīcefekta gāzu emisijas). Monitoringa rezultāti rāda, ka slāpekļa uzkrāšanās paātrina koku augšanu un tādējādi arī oglekļa piesaisti. Tomēr šis efekts nākotnē var samazināties, jo koku augšanas tempa paātrināšanai ir savas robežas. Meža monitoringa dati tiek izmantoti augšanas gaitas modeļos Eiropā, lai šīs sakarības aprakstītu skaitliski.

Precīza un aktuāla informācija, kuras iegūšana turklāt ir izmaksu efektīva, ir ārkārtīgi svarīga, lai ilgtspējīgi apsaimniekotu Eiropas mežus. Šī iemesla dēļ Dr. Lorencs uzsvēra turpmākā finansējuma nepieciešamību Eiropas mežu monitoringam. „Ja reiz monitoringa sistēmas izstrādē un ieviešanā ir veikti tik nozīmīgi ieguldījumi, nepieciešama arī turpmāka šīs sistēmas darbības nodrošināšana.”

Plašāka informācija:

<http://www.futmon.org>
<http://www.icp-forests.org>
<http://www.vti.bund.de>
www.silava.lv

Dr. Zane Libiete-Zālite,
projekta koordinatore Latvijā
zane.libiete@silava.lv,
Latvijas Valsts Mežzinātnes
Institūts „Silava”;
tel. +371 29190687

SAVVAĻAS OGAS MŪSU VESELĪBAI

Vasaras otrajā pusē mežā un krūmājos ienākas vairākas savvaļas ogas, ar kurām labprāt mīlojas putni. Vai tad mēs, cilvēki, būtu sliktāki? Te gan jāsaprot, ka visas ogas, kuras esam iecērējuši lietot, ir labi jāpazīst. Soreiz pastāstīšu par dažām no tām.

PILĀDŽOGAS

Latviešiem pilādzis ir svēts koks (ogas galā taču ir krustiņš!). Tam ir vairāki nosaukumi, piemēram, Sērmūkslis, Pilēģis, Pucens un citi. Pēc tautas ticējumiem tas atbaida ļaunos garus un nes mājai svētību.

Pilādzogas ir arī ārstnieciskas, tās satur ļoti daudz minerālvielu. Literatūrā minēts, ka tās satur vismaz pusi Mendeļejeva tabulas elementu. Pilādzogas palīdz dziedēt hipertoniāli, aterosklerozi, tām ir diurētiska iedarbība. Pilādži lieti noder topošajām māmiņām smagu toksikozes formu gadījumā – tie palīdz pāris tējkarotes ar cukuru saberztu pilādzogu vai dažas veselas ogas. Tās aizkavē arī zeltainā stafilokoka un dizentērijas nūjiņas attīstību. Cilvēki, kas dienā apēd 10 ogu, var pilnībā aizmirst galvassāpes, bezmiegu, paaugstinātu arteriālo spiedienu. Ar tām nevajadzētu aizrauties cilvēkiem, kas sirgst ar pazeminātu asinsspiedienu.

Ziemai pilādzogas var sagatavot vairākos veidos.

Aplietas ar medu

Kastā ūdenī nomazgātas ogas saber mazās burciņās un aplej ar medu. Tās lieliski garšo un ļoti labi palīdz gan profilaksei, gan saaukstēšanās ārstēšanai.

Vāritas, izberztas caur sietu

Pilādzogas var vārit, tad izberzt caur sietu un pievienot mazliet cukura. Veidojas kaut kas līdzīgs želejai, kas ļoti labi garšo. To var arī pievienot tējai.

Pilādzogu sula

Izvaicētu pilādzogu sulu iepilda tīrās pudelēs un aizvāko. Lieto, mazliet atšķaidot ar ūdeni un pieberot šķipsniņu cukura, lieliski garšo.

Pilādzogu ievārījums

Pēc pirmajām salnām ievāktas pilādzogas pāris stundas

patur cepeškrāsnī nelielā temperatūrā, pēc tam aplej ar verdošu ūdeni un atstāj uz piecām minūtēm. Uzvāra sīrupu. Ogas vismaz sešas stundas patur sīrupā, tad vāra, vairākas reizes uz 10–15 minūtēm noņemot katlu no uguns. Pilādzogām ir cieta miziņa, tās lēni uzsūc cukuru, tāpēc ievārījums pēc atdzesēšanas jāpatur 12 stundas, tad sīrups jānoņem un vēlreiz jāuzvāra. Ogas liek burkā un pārlej ar karstu sīrupu. Uz 1 kg pilādzogu ņem 1,3 kg cukura un 3 glāzes ūdens.

Pilādzu želeja

Pilādzus vāra 5 minūtes, tad ūdeni noņem, uzlej jaunu ūdeni vismaz 3 centimetrus virs ogām. Vāra 20 minūtes, sastampā un vāra vēl 10 minūtes, tad šķidrumu notecina. Uz 1 litru šķidrums ņem 1,2 kg cukuru. Vāra apmēram 5–10 minūtes, lej sterilās burciņās un aizvāko.

MEŽROZIŠU AUGĻI

Dažādos Latvijas novados mežrozītes vēl sauc, piemēram, par Vilka būku, drīcekli, suņu rozi, ērkšķu rozi. Mežrožu augļus uzskata par “dabiskajiem polivitamīniem”, jo tajos ir ļoti daudz C vitamīna, salīdzinoši daudz karotīna un B grupas, PP un P vitamīnu, kā arī daudz cukura (vidēji 24%).

Ārstniecībai der jebkura mežrožu suga. Mežrozīšu augļi ir nepārspēts C vitamīna avots. Tajos ir vairāk vērtīgā vitamīna nekā upenēs un ābolos, tāpēc mežrozīšu tēju iesaka dzert saaukstēšanās laikā, arī sirds un nervu stiprināšanai. Mežrožu augļu uzlējumus lieto vienu vai kombinācijās ar citām drogām pret dažādiem iekaisumiem, saaukstēšanās slimībām, astmātisko bronhītu, plaušu karsoni. Uzlējums paātrina atveseļošanās pēc gastrīta, kuņģa čūlas, jo ļoti labi atjauno organis-

ma imunitāti. Mežrozīšu augļi palīdz cīnīties ar avitaminozi, noder pie dažādām infekcijas slimībām, nieru kaitēm, pirms un pēc operāciju periodā. Dažas receptes.

Augļu novārījums

Augļu novārījumu pagatavo šādi: 10 g (1 ēdamkaroti) mežrozīšu augļu ievieto emaljētā traukā, pārlej ar glāzi verdoša ūdens, uzliek vāciņu un karsē ūdens peldē 15 minūtes. Pēc tam 45 minūtes ļauj ievilkties. Izkāš un lieto pa 1/2 glāzei 2–3 reizes dienā pusstundu pēc ēšanas kā vitamīnu dzērienu.

Mežrozīšu ievārījums

Stiprā sīrupā (ne mazāk kā 600 g cukura uz litru ūdens) ieber iztīrītus mežrozīšu augļus tā, lai visi augļi būtu sīrupā. Vāra apmēram 20 minūtes, tad pilda burkā. Šāds ievārījums palīdzēs pret klepu, spēcīnās imunitāti un uzlabos sirds darbību, stiprinās pēc fiziskas un garīgas pārpūles.

Veselības dzēriens ģimenei

2 ēdamkarotes kaltētu pilādzogu ogu, 1,5 ēdamkarotes kaltētu mežrožu paaugļiņu, 1 litrs ūdens. Mežrozīšu paaugļiņus sasmalcina, samaisa ar pilādzogām, pārlej ar verdošu ūdeni, vāra 10 minūtes. Pēc tam ļauj 4–5 stundas ievilkties. Izkāš, katrs pieber cukuru pēc garšas.

VILKĀBELES AUGĻI

Latvijā sastopamas vairākas vilkābeļu sugas. Vilkābele ir lielisks sirds līdzeklis. Tā pazemina asinsspiedienu, nomierinošā efekta dēļ palēnina sirds darbību un novērš sirds aritmiju. Vilkābeles augļi satur mikroelementu selēnu, kam piemīt pretvēža īpašības. Vilkābeles droga satur apmēram 20 aktīvas vielas, kuru darbības mehānisms pilnībā nav izpētīts, taču tas netraucē vilkābeles preparātus droši izmantot saprātīgās devās.

Augļu uzlējumus

Ņem 1 ēdamkaroti sasmalcinātu augļu un 1 glāzi ūdens. Karsē ūdens peldē 15 minūtes. Iegūtajam uzlējumam pievieno ūdeni līdz kopējam tilpumam 200 ml. Lieto pa 1/2–1/3 glāzei 2–3 reizes dienā pirms ēšanas.

Spirta uzlējumus

Ņem 25 g vilkābeļu augļu un 100 ml degvīna vai spirta. Lieto pa 50–60 pilieniem 3 reizes dienā pirms ēšanas. Palīdz pie galvas reiboņiem, smakšanas sajūtas (ko izsauc sirds darbības traucējumi), klimaktērijas periodā.

Sula

Normalizē miegu, veicina atlabšanu pēc smagām saslimšanām, pazemina holesterīna līmeni asinīs. Rekomendē lietot pie barības vada neirozēm, ādas saslimšanām, aknu un žultsceļu saslimšanām, galvas reiboņiem un bezmiega. Pazemina cukura līmeni pie diabēta.

Vilkābeles augļus var lietot svaigā veidā 50–100 g 4 reizes dienā pēc ēšanas.

IEVU OGAS

Pēc ķīmiskā sastāva ievu ogas īpaši neatšķiras no pilādžu ogām. Tās ir ļoti bagātas ar P vitamīna micelvielām. Ogām piemīt savelkoša, pretanēmijas iedarbība, veicina zarnu trakta koronāro asinsvadu sienīņu nostiprināšanu. Svaigu ievu ogu sēklis ir amigdalīns, viela, kas satur indīgo zilskābi. Šī iemesla dēļ, lietojot ārstnieciskiem nolūkiem vai kulinārijā, ievu ogas nedrīkst sasmalcināt. Ievu ogas izmanto kā savelkošu līdzekli kuņģa – zarnu trakta darbības traucējumu gadījumos, caurejas ārstēšanai. Parastās ievas augļus bez kāta ievāc augustā, septembrī, kad tie pilnīgi nogatavojušies.

Ievu ogu ievārījums

Ņem 1 kg ievu ogas, sīrupam – 1,2 g cukura, 600 g ūdens. Ogas pārļasa, atstāj tikai gatavās un veselās. Ogas blanšē verdošā ūdenī 1–2 minūtes, tajā pašā ūdenī uzvāra sīrupu, izkāš, pārlej ogas un vāra ievārījumu.

Mūsu daba ir tik bagāta ar meža veltēm, tādēļ būsim gudri un izmantosim to. Pricēšos, ja kādas receptes būs bijušas noderīgas.

Raksta sagatavošanai izmantoti interneta resursi un literatūra.

Rīta Daščiora,

MKPC Rīgas nodaļas mežsaimniecības konsultante

SAVVAĻAS AUGI – VESELĪBA VISAM GADAM

Jēdziens „mežs” lielākajai daļai cilvēku asociējas ar kokiem, kokmateriālu ieguvī, arī ar medībām, dzīvniekiem. Vēl nedaudz padomājot, cilvēki min ogas, sēnes, pastaigas iespējas. Bet mežs – tā ir arī meža zemsedze, tās ir meža pļavas, lauces ar visai bagātu augu valsti. No savvaļas augiem mēs varam smelties veselību visam gadam, tikai tam nepieciešamas zināšanas un vēlme darboties.

Domājot par ārstniecības augiem, pirmais, kas nāk prātā, ir tēja. Gandrīz katram latvietim no bērnības atmiņā ir vecmāmiņas vāktie liepu ziedi un buntītēs sasietās ķimenes. Bet tie ir tikai paši tradicionālākie augi, ko daba mums piedāvā. Bet vai jūs zināt, ka tējai noder arī ceriņu ziedi? Un šāda tēja arī smaržo kā ceriņu krūms, smarža nav ļoti uzbāzīga, bet to var sajust! Turklāt šāds uzlējums palīdz temperatūras mazināšanai kā sviedrējošs līdzeklis. Visi esam pirkušī veikalos tēju ar jasmīnu garšu, kura bieži ir ķīmiski veidota, bet kādēļ gan nesalasīt jasmīnus pašam, un ja vēl šī tēja palīdz gluži tāpat kā liepziedi?

Katrā mājas aptieciņā noteikti būtu jābūt arī pelašķiem. Šis necilais, bieži sastopamais augs Latvijas apstākļiem ir tīrā panaceja! Pelašķu tēja rosina ēstgribu, pazemina temperatūru un arteriālo asinsspiedienu, aptur asiņošanu, neradot trombu veidošanās draudus, veicina brūču dzīšanu, tai ir pretiekaisuma, baktericīda, antialergiska iedarbība. Savukārt balto panātri sauc arī par sieviešu tēju, jo tā palīdz pret baltajiem ziediem, dzemdes asiņošanu, mēnešreizu traucējumiem.

Par tējām varētu runāt bezgalīgi daudz, jo gandrīz katram savvaļas augam ir kāda ārstnieciska iedarbība.

Bet dziedniecībā noderīgi

ir ne tikai augu ziedi un laksti. Daudzi cilvēki nezina, ka unikāla dziednieciska iedarbība ir arī augu saknēm. Par nātru un dažu sakņu novārījumiem matu skalošanai varbūt arī ir dzirdēts, bet vai jūs zināt, ka gārsu saknes satur vielu, kas efektīvi samazina holesterīna līmeni asinīs? Šīs saknes pēc izkaltēšanas samal kafijas dzirnaviņās un lieto kā pulveri. Noderīgs ir arī visu nīdētās vārpatas sakņu pulveris, kas veicina sāļu izvadišanu no organisma un mazina to nogulsējumu locītavās.

Ir dzirdēts par ārstniecības augu tinktūrām, ko pagatavo uz spirta vai degvīna bāzes. Bet vai jūs zināt, ka šādiem uzlējumiem var izmantot arī baltvīnu? Aplejot ar to, piemēram, gaiļbiksītes, iegūst patīkamas, dzeltenas krāsas vīnu ar interesantu garšu, kuram piemīt visas aplietā auga dziednieciskās īpašības.

Ja ģimenē ir mazs bērniņš, ļoti noderīgi ir arī dziednieciskie sirupi. Iepriekšējā „Čiekura” numurā bija aprakstīts, kā var pagatavot sirupu no priežu čiekuriem, bet lielisks sirups iznāk arī no ceļmallapām, viršiem, būtībā no jebkuras aromātiskas drogas. Piemē-

ram, divas saujas ceļmallapu sasmalcina, pievieno 1 kg cukura un divus sasmalcinātus citronus ar visu mizu, patur, kamēr atsuļojas, tad vāra, kamēr gatavs. Nav taču sarežģīti! Šāds sirups līdz pret iekaisumiem un mazina klepu.

Pateicoties TV raidījumiem, daudzi esam dzirdējuši un, iespējams, mēģinājuši pagatavot garšaugu eļļas, bet līdzīgi, aplejot ārstniecības augus, iegūst ārstniecisko eļļu ar dziednieciskajām īpašībām, kas piemīt konkrētajam augam. Šādas eļļas var lietot ātri ierīvēšanai, bet var arī iekšķīgi, kaut vai kā aromātisku piedevu ēdienam.

Ārstniecības augi – tas nav sarežģīti. Sākumam pilnīgi pietiks, ja ievāksim tos augus, kurus labi pazīstam un sastopam ik dienas. Ceļmalītes, pelašķi, raudenes, raspodiņi, sarkanais un baltais āboliņš, un tā vēl daudzi un daudzi – tie ir kā labi kaimiņi, kurus mēs diendienā redzam, domās pasveicinām, bet kuri vajadzības gadījumā spēj mums ļoti daudz palīdzēt. Ir taču labi, ja ir labi kaimiņi, vai ne?

Alda Velvere,

MKPC Dienvidkurzemes nodaļas

mežsaimniecības konsultante

MEŽS UN PĻAVAS DĀVĀ TIK DAUDZ IESPĒJU RŪPĒTIES PAR SEVI

Laikā, kad dabā viss ir pilnbriedā, gaisma gūst uzvaru pār tumsu un katra zālite ir uzņēmusi maksimumu saules enerģijas, LLKC Meža konsultāciju pakalpojuma centra Dienvidlatgales nodaļa rikoja apmācības "Meža ne koksnes resursi, rekreācija" par ārstniecības augiem. Savā pieredzē un dzīves laikā uzkrātajās zināšanās dalījās bioloģiskās zemnieku saimniecības īpašniece Venedikta Ručevska un lektore Ināra Mūrniece.

Apmācībās dzirdētais, redzētais un sagaršotais lika aizdomāties par to, ka tad, kad mums ir radušās kādas problēmas ar veselību, vai arī kādam no mūsu aprūpējamiem – dzīvniekiem, augiem dārzā, draud kāda kaite, mēs uzreiz izmantotajam veikalos un aptiekās par bargu naudu pirkus dažādus ķīmiskus preparātus. Taču izrādās, ka mežs, pļavas dāvā tik daudz iespēju rūpēties par sevi,

nekaitējot ne sev, ne saindējot savos dārzos briestošo ražu.

Pēdējos gados dažādos laikrakstos un žurnālos tiek slavas saulītē celtas nātres, pienenes, vīgriezies, pelašķi, asinszāles, dažādas ogas, pat siena smalkumi Venedikta Ručevska padalījās ar savā dzīvē uzkrātām un pielietotām receptēm. Viena no tām bija pretklepus sirups.

Pretklepus sirups

Nem 1 kg jaunos egļu dzinumus, pārlej ar 3 l ūdens un vāra, kamēr šķidrums daudzums samazinās uz pusi, nocel no uguns un mazliet padzesē, ieber sauju klinģerišu ziedu. Pagaida, lai ievilks. Padzisušam, ne karstākam par 40°C, pievieno 1 kg medus.

Mums bija atklājums, ka labs līdzeklis pret pavasara salnām dārzā ir balderiānu ziedu novārījums, ar kuru apsmidzina pret apsalšanu sargājamus augus.

Venedikta Ručevska (centrā)

Ļoti interesanta nodarbība bija arī lektores Ināras Mūrnieces vadībā. Viņa stāstīja par kokiem, kuri, pareizi izmantoti pirts rituālos, gādā par mūsu ķermeņa un gara labsajūtu.

Oša slotiņa noder kā ļoti spēcīgs stimulētājs, savelkošs ādas asinsvadu tonizētājs, ļauj izprast savu būtību.

Pilādžu slotiņa pirti der gara spēkam, sekmē atveseļošanos.

Kadiķis – noņem ļauno aci, dēvēts arī par adatu terapiju. Dezinficējošs, attīrošs, antibakteriāls.

Mans un arī citu dalībnieču

atklājums bija *papeļu slotiņa*. Papelei piemīt spēcīga fitoncīda iedarbība, lieto reimatisma, podagras ārstēšanai, piemīt nomierinoša iedarbība. Vienīgais minuss, ka tādu slotiņu nevar sagatavot ziemai, lietojama tikai, svaigi sasieta.

Apmācību lielākais ieguvums, manuprāt, ir tikšanās ar pieredzes bagātiem, savā darbos sfērā ziņojošiem cilvēkiem, kuri netur sveci zem pūra un dalās ar informāciju, kura būtu jāzina katram. Protams, ka divas dienas ir krietni par maz, lai iegūtu vispārīgas zināšanas par augiem un to ietekmi uz mūsu veselību un labsajūtu, bet tas ir labs mudinājums iet pļavās, mežos, lasīt augus un meklēt informāciju, kāds augs noder vajadzīgā dzīves situācijā. To novēlu arī jums, cienītie lasītāji, meklējiet, lietojiet augus tējās, pirts slotās, augu aizsardzībā.

Dzintra Abarone,
apmācību dalībniece

Meža īpašnieki kļuvuši gudrāki un prasīgāki

Tas ir viens no iemesliem, kas pulcēja 30 meža zinātniekus un praktiķus no 10 valstīm šā gada aprīlī Somijā. Starptautiskā simpozija galvenā tēma – jaunākās metodes un iespējas meža īpašnieku informēšanas un izglītošanas sistēmā.

Viens no galvenajiem iemesliem, kas nosaka vajadzību pēc jaunām apmācību metodēm, ir saistīts ar urbanizāciju. Palielinās meža īpašnieku īpatsvars, kas dzīvo ārpus sava meža īpašuma. Pie tam vairumam ienākumi no meža ir sekundāri, - tie nav regulāri un tiem nav galvenā loma ģimenes budžeta veidošanā. Daļai īpašnieku mežs ir kā banka un nodrošinājums nākotnei, kas liek apsaimniekot meža īpašumus tā, lai to vērtība nesamazinātos.

Latvijā īpašuma tiesības atjaunotas salīdzinoši nesen, tomēr Valsts meža dienesta iepriekšējo gadu aktivitātes apmācību jomā nodrošinājušas tādu pašu meža īpašnieku zināšanu līmeni, kāds ir Skandināvijā un ASV. Viņi ir apguvuši apsaimniekošanas pamatus un māc orientēties

normatīvo aktu prasībās. Šodien meža īpašniekiem tiek piedāvātas aizvien jaunas iespējas, jo palielinās meža loma klimata izmaiņu regulēšanā, bioenerģijas izmantošanā, tūrismā un lauku attīstībā, un ir pieejami valsts un ES atbalsti dažādu aktivitāšu veicināšanai. Meža īpašniekam ir jāseko līdž šiem jaunumiem, kā arī tirgus informācijai, tāpēc radies pieprasījums pēc jauna veida informācijas un konsultāciju sistēmas.

Iepriekš izmantotās apmācību metodes, piemēram, semināri ir efektīvi praktisku iemaņu un pamatinformācijas gūšanai. Šodien katram īpašniekam ir atšķirīgi apsaimniekošanas plāni un iespējas, tāpēc vislabākā metode ir individuāla konsultācija. Tomēr situācijā, kad samazinās meža

konsultantu skaits, palīdzības saņemšana ir visai problemātiska un nereti arī dārga. Pie tam daļa no šiem speciālistiem ir vairāk orientēti uz praktisko mežsaimniecību, bet meža īpašniekam ir nepieciešams konsultants lēmumu pieņemšanas procesam, nevis praktisko darbu veikšanai.

Vairāku valstu pētījumi pierādījuši, ka vislabākais konsultants ir tas, kuram meža īpašnieks uzticas un kas ir autoritāte. Labam padomdevējam būtu jābūt meža īpašniekam, kas dzīvo tuvumā un pārziņina „vietējo” situāciju un dalās praktiskā pieredzē. Situācijas analīze liecina, ka Skandināvijā un Latvijā sāk attīstīties vienādranga meža īpašnieku apmācība (peer – to – peer learning (P2PL)), kas ASV tiek veicināta jau desmit gadus. Apmācību pamatā ir sistēma, ka informācijas apmaiņa un zināšanu nodošana notiek nosacīti slēgtā meža īpašnieku grupā. Aktīvākiem biedriem ir kontakti ar dažādiem speciālistiem, pakalpojumu sniedzējiem un citu meža īpašnieku grupu dalībniekiem. Grupa var būt organizēta kā vietējā meža īpašnieku asociācija vai

biedrība vai arī pastāvēt neformāli.

ASV vienādranga meža īpašnieku izglītošanu atbalsta valsts ar savām institūcijām un aktivitātēm, piemēram, radīta interneta vietne, kur grupas var sazināties, saņemt meža speciālistu konsultācijas, dažādus materiālus, piedalīties videoapmācībās. Kā šāda sistēma darbotos Latvijā? Pirmie pētījumi veikti Ziemeļvalstu sadarbības projekta ietvaros (www.silava.lv). Intervijas ar dažādu grupu (meža īpašnieki, konsultanti, lēmumu pieņēmēji) pārstāvjiem liecina, ka šādu apmācību veicināšana pie zināmiem nosacījumiem būtu efektīva. Viens no galvenajiem pētījuma secinājumiem – vispirms jāsāk ar meža speciālistu un konsultantu apmācību un „pārprofilēšanu”, lai viņi varētu darboties kā atbalsts šīs metodes ieviešanā. Tas padarītu konsultantu darbu pieejamu lielākam meža īpašnieku skaitam, vienlaicīgi samazinot izmantoto darba laika patēriņu. Simpozija materiāli pieejami www.metla.fi/hanke/3521/symposium/

Lelde Vilkriste,
LVMI „Silava”

Vai mēs to zinām?

Lai izaugtu pilnvērtīgs mežs, mums ir jākopj jaunaudzis. Agrāk šīs cirtes tika sauktas par atēnošanu un smalcīri, kurās jāizvēlas izcērtamie kociņi. Tāpēc svarīgi atpazīt arī retāk sastopamas koku un krūmu sugas, kas varētu būt pat aizsargājamas. 2000.gada 14.novembrī pieņemti MK noteikumi Nr. 396 „Par īpaši aizsargājamo sugu sarakstu.” Kā piemēru varētu minēt pundurbērzu, kurš kā krūms aug sūnu purvos un purvu malās. Šis krūms nekādā gadījumā nav cērtams! Tāpat šie noteikumi nosaka, ka aizliegts cirst mežabeles, kadiķus un blizznas. Daži domā, ka blizzna un šķetra ir viens un tas pats koks, taču tā tas nav. Blizzna ir ātri augošs III lieluma koks ar plašu vainagu. Stumbra miza gluda, zaļpelēka. Lapu kāti līdz 2 cm gari. Lapas lielas, ar viļņainu, nevienādu zobainu malu. Lapu dzīslas stipri izceltas. Zied ag-

rāk par citām sugām – martā, aprīlī, un ir pirmais putekšņu un nektāra devējs bitēm. Sēklas nogatavojas maijā. Koksnei nav liela nozīme.

Aizsargājami ir arī vairāki vītulu dzimtas koki un krūmi, piemēram, mellenāju kārkls. Šī suga sastopama diezgan reti. Galvenokārt aug pārejas un zaļu purvos. Retās vietās var sastapt arī aizsargājamo koku – parasto īvi, kas ir mūžzaļš koks vai krūms. Arī parastā zalktene agrāk bija aizsargājama. Zied aprīlī pirms lapu plaukšanas. Tagad nav aizsargājamo krūmu sarakstā, jo aug diezgan plašā areālā.

Neliels gobas un viksnas raksturojums. Šie abi koki galvenokārt sastopami upju palienēs, dažviet vecos parkos. Šo abu koku atšķiršana bieži sagādā problēmas. Vieglāk šos kokus atšķirt lapotā stāvoklī. Gobai lapas pamatne mazāk asimetriska nekā viksnai, arī

Foto: V.Veide

Pundurbērza audze Kreiļu purva malā

kāts isāks. Gobai lapu virspuse tumši zaļa un skarba, apakšpuse gaišāka ar sarainiem matiņiem. Zied reizē ar viksnu. Gobai ir vairāk kaitēkļu un zināma Holandes slimība. Viksnai pamatzari spēcīgi, asā leņķī, sīkākie sānzari nedaudz nokareni. Lapu virspuse kaila, gluda, tumši zaļa. Lapas pamatnes viena puse pussirdsveida un sniedzas daudz zemāk gar lapas kātu nekā otra Gobai pamatzari ieslīpi uz augšu vērsti, sīkāki sānzari

ar nokarenu galotni. Pumpuri neasi, koniski.

Parastā vikсна cieš no Holandes slimības mazāk kā parastā goba. Šie abi koki ieaug no sēklām. Sējeņi aug ātri, un jaunaudzēs šīs sugas var ienākt no tuvumā esošiem kokiem. Koki var sasniegt 200 un vairāk gadus, tādēļ tos nevajadzētu nocirst.

Anda Centere,
MKPC Ziemeļvidzemes no-
daļas vadītāja vietiece

Grāmata par staltbriežiem Latvijā

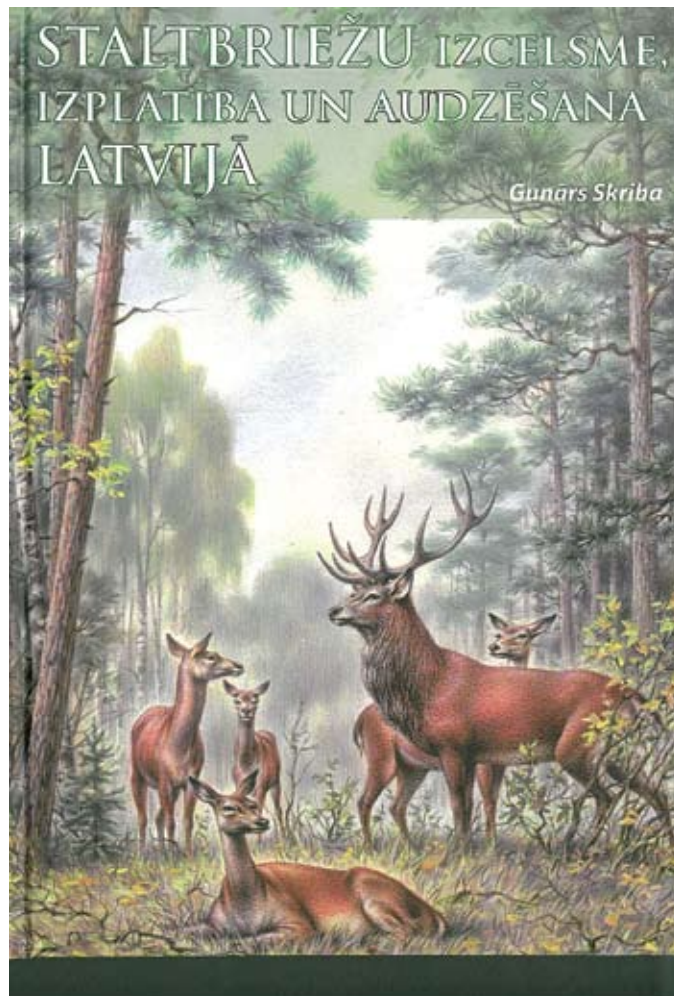
Pie lasītājiem nonāca mežzinātņu doktora Gunāra Skribas monogrāfija „Staltbriežu izcelsme, izplatība un audzēšana Latvijā”. Šī grāmata ir lieliska dāvana ne tikai medniekam, bet arī jebkuram cilvēkam, kam interesē Latvijas daba un tās vēsture.

Mūsdienās staltbriedis ir kļuvis par vienu no galvenajām medijamām sugām Latvijā. Tam ir ievērojama loma medību saimniecībā, bet staltbriežu ragu trofeja joprojām ir katra mednieka sapnis. Ne tikai mednieka, bet arī ikviena dabas drauga sirds priekā un satraukumā ietrisas, ja izdodas sastapt un novērot šo cēlo dzīvnieku. Tomēr ne katram ir zināms, ka šī suga Latvijā ilgu laiku bija pilnībā izzudusi un dabiskā ceļā tās atjaunošanās visticamāk nebūtu notikusi. Staltbriedis Latvijā ir atgriezies, pateicoties cilvēku darbam. Vairāku paaudžu mednieki ir ieguldījuši milzu pūles un līdzekļus, lai mēs šodien varētu ar gandarījumu teikt, ka staltbriežu areāls nu jau aptver vairāk nekā trīs ceturtdaļas no Latvijas teritorijas un joprojām turpina paplašināties.

Latviešu valodā pieejamā medību un ar medijamajiem dzīvniekiem saistītā literatūra nav pārāk bagāta. Tomēr mēs varam būt lepni un priecīgi par to, ka tādām perlēm kā Arvida Kalniņa grāmatai „Medniecība” vai Mārtaņa Baloža

monogrāfijai „Bebrs” tagad ir pievienojies Gunāra Skribas fundamentālais darbs „Staltbriežu izcelsme, izplatība un audzēšana Latvijā”. Šis grāmatas nozīmi ir grūti pārvērtēt. Tās autors lielā mērā ir bijis iniciators un īstenotājs tam, lai staltbriedis kļūtu par visā Latvijā sastopamu un medijamu sugu, tādējādi īstenojot dzīvīgu ideju, kas tolaik daudziem šķita utopiska un nereāla. Droši var teikt, ka staltbriedim un tā atgriešanai Latvijas dabā ir vēlēti visi grāmatas autora darba mūžs. Paralēli šim darbam ir tapusi arī šī grāmata. Tās autoram ir izdevies, manuprāt, nepaveicamais – vienā grāmatā apvienot gan vēstures, gan bioloģijas, gan arī medicīnas faktus un atziņas, turklāt radot aizraujošu lasāmvielu, kurai nav iespējams pavirši pārskriet pāri. Rodas vēlēšanās to rūpīgi izlasīt vārdu pa vārdam.

Šī grāmata ir piemineklis un pateicība par to, ko daudzas mednieku paaudzes ir paveikušas staltbriežu un Latvijas dabas labā un vienlaikus arī atgādinājums mūsdienu un nākamajām paaudzēm par to, cik dabā viss ir smalks un trausls. Šobrīd Latvijā ir vietas, kur staltbriežu blīvums jau pārsniedz vēlamo, līdz ar to radot cilvēkos attieksmi pret staltbriedi kā pret kaut ko parastu, ikdienišķu un nevērtīgu. Ceru, ka izlasot grāmatu, šī attieksme mainīsies un stalt-

briedis joprojām būs ikviena mednieka sapnis. Vienlaikus mēs visi gūsim atziņas par to, kā pareizi apsaimniekot šo tik nozīmīgo medību un dabas resursu un kā Latvijas staltbriežu populāciju veidot veselīgāku,

kvalitatīvāku un spēcīgāku.

Grāmatu var meklēt grāmatnīcās un mednieku veikalos.

Jānis Baumanis,

MKPC medību saimniecības vecākais speciālists

Medijamo dzīvnieku nodarītie postījumi lauksaimniecībai

Vasara rit pilnā sparā, labības ziemāju lauki jau sasnieguši vai tūlīt sasniegs piengatavību un arī vasaras labībai līdz tam atlikušas vien dažas nedēļas. Tas nozīmē, ka labības tīrumi ar katru dienu kļūst aizvien kārdinošāki meža dzīvniekiem – meža cūkām un staltbriežiem. Tādēļ lauksaimniekiem ir pēdējais brīdis pārbaudīt, vai attiecībā uz viņu apsaimniekotajām zemēm ir noslēgti līgumi ar

mednieku formējumiem par medību tiesību nomu. Pretējā gadījumā, lai cik arī būtu nopietni postījumi, neviena mednieks šajās zemēs medīt nedrīkst.

Savukārt, ja līgums ar medniekiem ir noslēgts, tad zemes īpašnieka vai apsaimniekotāja pienākums ir regulāri apsekot laukus, lai konstatētu to brīdi, kad dzīvnieku postījumi sākas, un informētu par to medniekus. Jāsaprot, ka

tas nav mednieku spēkos apsekot desmitiem vai pat simtiem īpašumu, lai konstatētu, vai notiek postījumi.

Gadījumos, kad postījumi notiek un mednieki šajās platībās ir tiesīgi medīt, viņu pienākums būtu medības uzsākt pēc iespējas savlaicīgāk, lai dzīvnieki saprot, ka šajos laukos uzturēties ir bīstami. Šobrīd viscītīgāk ir jāmedi iepriekšējā gada meža cūku sivēni, bet augustā, lai no-

vērstu postījumus, var sākt medīt arī kārtējā gada sivēnus. Augustā, medijot staltbriežu govus, jāuzmanās, lai netiktu nomedīta govus, kurai ir teļš. Iespējas kļūdīties ir visai lielas, jo teļi govīm var arī nesekot vai arī uz lauka baroties iznākt vēlāk. Šādos gadījumos arī teļš faktiski ir nolemts bojāejai.

Jānis Baumanis,

MKPC medību saimniecības vecākais speciālists

DAUDZFUNKCIONĀLAS LAPU KOKU PLANTĀCIJAS

Foto: D. Lazdiņa

Kārķu plantācijas ierīkošana

Latvijas Valsts mežzinātnes institūta "Silava" meža ieadzēšanas un atjaunošanas projektu grupas zinātnieki, sadarbībā ar kolēģiem un LLU aģentūru "Zemkopības zinātniskais institūts", realizē Eiropas Reģionālās attīstības fonda finansētu projektu "Daudzfunkcionālu lapu koku un enerģētisko augu plantāciju ierīkošanas un apsaimniekošanas modeļu izstrāde". Projekta aktualitātēm var sekot ne tikai vadošā partnera Latvijas Valsts mežzinātnes institūts "Silava" mājas lapā, bet arī emuārā <http://agroforestrylatvia.blogspot.com>, kur populārzinātniskā veidā apkopota un publicēta informācija par dažādu lapu koku apsaimniekošanas niansēm.

Termins – daudzfunkciju mežsaimniecība (*multifunctional forestry*) pasaulē, tai skaitā Eiropā, raugoties no mežsaimniecības aprites cikla viedokļa, ir relatīvi jauns. Termins ir radies pagājušā gadsimta 80.–90. gados līdz ar terminu ilgtspējīga mežsaimniecība (*sustainable forestry*) vai ilgtspējīga lauku mežsaimniecība (*sustainable agroforestry*), kas nozīmē ekoloģisku, ekonomisku un sociālu vajadzību apmierināšanu gan vietējā mērogā, gan pastarpināti visā pasaulē. Šāda daudzfunkciju mežsaimniecība pēdējās desmitgadēs jau plaši ir ieviesta dažās valstīs.

Ja līdz šim kā viens no galvenajiem daudzfunkciju mežsaimniecības uzdevumiem bija kvalitatīva, rezistenta, stādma-

teriāla un plantāciju tipa stādījumu izveide, tad pašreiz uzsvars tiek likts uz kompleksu jautājuma risinājumu: iespējami īsā laikā nodrošināt vairāk ekonomiskā labuma, iegūstot vairāk produkcijas un samazinot sociālo spriedzi uz vietām, kā arī izstrādājot tehnoloģijas ar mūsdienu prasībām atbilstošu mehānizāciju un pielietošanu (www.fao.org/forestry).

Projekta ietvaros tiek veikta iepriekšējos gados ierīkoto plantāciju uzmērīšana un apzināšana. Veikta ātraudzīgo kokaugu energoplantāciju īpašnieku anketēšana. Uzsākta eksperimentālā demonstrācijas objekta ierīkošana Zemkopības zinātniskā institūta apsaimniekotajā laukā (iestādīti saldie ķirši, hibrīdā apse, liepa, bērzs,

baltalksnis), ierīkoti liepas, hibrīdās apses un saldā ķirša stādījumi ar energokultūru pasēju.

Testējam hibrīdās apses produktivitātes kāpināšanas iespējas, izmantojot mēslojumu. Lai pārbaudītu piemērotību Latvijas apstākļiem, iestādīti vairāki no Itālijas kalnu reģioniem un Zviedrijas ievesti papeļu kloni, kā arī ierīkoti līdz šim Latvijā nepārbaudīti Zviedrijā selekcionēti kārķu klonu *Klara*, *Inger*, *Gudrun*, *Lisa* un *Stina* stādījumi.

Projekta gaitā reģistrācijai tiks pietuvinātas jaunas miežabrāļa un mazalkaloidās lupīnas šķirnes.

Lūdzam atsaukties īpašniekus, kuri ierīkojuši liepu, kļavu, balto robīniju, saldo ķiršu stādījumus, būtu ieinteresēti sadarboties pētījumu veikšanai.

Dagnija Lazdiņa,
LVMI Silava pētniece

IEGULDĪJUMS TAVĀ
NĀKOTNĒ

KONKURSS PAR LABĀKO SĒŅU RECEPTI

Aicinām Ķiekura lasītājus līdz š.g. 20.augustam iesūtīt sēņu ēdienu vai ziemas krājumu sagatavošanas receptes pa pastu: Ķiekura redakcijai Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku nov. LV 3018 vai uz e – pastu; ciekurs@mkpc.llkc.lv

Interesantāko receptu autori saņems pārsteiguma balvas!

SIA LLKC Meža konsultāciju pakalpojumu centrs
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov. LV3018
Tālr. 63050477, fakss 63022264 mkpc@mkpc.llkc.lv
www.mkpc.llkc.lv

Meža konsultāciju pakalpojumu centra nodaļas

MKPC nodaļa	Biroji	Vārds, Uzvārds	Tālrunis
Austrumlatgales nodaļa	Ludzas birojs	Ludvigs Karvelis	65722009, 29411165
Dienvidkurzemes nodaļa	Liepājas birojs	Uldis Šēnbergs	63491241, 29285111
	Saldus birojs	Dainis Kudors	63824065, 29186107
Dienvidlatgales nodaļa	Krāslavas birojs	Jānis Dzalbs	65620019, 29789364
	Daugavpils birojs	Jānis Dzalbs	29789364
Madonas – Cēsu nodaļa	Preiļu birojs	Astrīda Rudzīte	65381781, 26410476
	Madonas birojs	Mairita Bondare	64822528, 28381176
Rīgas reģionālā nodaļa	Cēsu birojs	Mairita Bondare	64822528, 28381176
	Rīgas birojs	Agris Kauliņš	67895819, 26498315
Sēlijas nodaļa	Bauskas birojs	Agris Kauliņš	67895819, 26498315
	Aizkraukles birojs	Jekaterina Blaua	26534704
Zemgales nodaļa	Jēkabpils birojs	Jānis Sēlis	65207372, 26465432
	Jelgavas birojs	Alda Alksne	63048122, 29283108
Ziemeļaustrumu nodaļa	Gulbenes birojs	Ginta Ābeltiņa	64474022, 26117578
	Balvu birojs	Ginta Ābeltiņa	64474022
Ziemeļkurzemes nodaļa	Kuldīgas birojs	Sigita Vaivade	63323955, 29103658
	Tālsu birojs	Sigita Vaivade	63323955, 29103658
Ziemeļvidzemes nodaļa	Valmieras birojs	Dzintars Alksnis	64250210, 26415649
Limbažu nodaļa	Limbažu birojs	Jānis Zvaigzne	64022679, 29151750
Apmācību centrs „Pakalniēši”		Inese Mailīte	64828108, 26141853
Apmācību centrs „Mežtekas”		Juris Gusts	26545195, 28692818

Ķiekura NĀKAMAJĀ NUMURĀ

- Izmaiņas normatīvajos aktos un ES atbalsta saņemšanā
- Rudens – jaunaudzū kopšanas laiks
- Meža veltes – ziemas krājumiem

Ķiekurs informatīvais izdevums

Izdevumu iespēšanai sagatavoja Sarmīte Grundšteine, MKPC Informācijas un apmācību daļas vadītāja
Tālr. 63050477, mob.2913356, ciekurs@mkpc.llkc.lv
Dizains un makets - D. Brinkmane
Druka – SIA Talsu tipogrāfija

Izdevējs: SIA LLKC Meža konsultāciju pakalpojumu centrs
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov. LV3018
Tālr. 63050477, fakss 63050450
mkpc@mkpc.llkc.lv; www.mkpc.llkc.lv

Ķiekurs izdots Valsts Lauku tīkla pasākumu ietvaros

PROJEKTU LĪDZFINANŠĒ
EIROPAS SAVIENĪBA

EIROPAS LAUKSAIMNIECĪBAS FONDS LAUKU ATTĪSTĪBAI:
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVĪDOS

Ķiekurs

VASARA